

הרב יעקב קאפל שווארץ

מחמ"ד תולדות אהרן, בית שמש יצ"ו

שמרא דאירכסא

אודות פירוש רבי יוסף קרא (כת"י קירכהיים) המזוויף

על ספרי: יהושע, שופטים, שמואל, מלכים

בו נביא כמה תהיות ותמיהות, להעלות על שולחן מלכים, האם אכן יצאו מפרי עיטו של רבי יוסף קרא, או אינו אלא אחד מתחבולות המשכילים, שתלו עצמם באילן גדול כדי להחדיר השקפותיהם ודעותיהם, אל תוך אמוני עם סגולה

הקדמה | מבוא - סקירה קצרה על רבי יוסף קרא, כתבי ידיו, מהדורת לובלין, תמיהות וריעותות על מהדורת קירכהיים | פרק א' - סותר פסוקים מפורשים וחז"ל, גובה הבית, איסור נזיר בנבילה, הצגת קשיית חז"ל כקושייתו, בשר תאוה בשעת היתר כמות, בין גלעד לגלעד, "מים" שנה או כמה ימים | פרק ב' - הטפת השכלה, מטרת הזיוף, לשונות בוטות נגד אנדות חז"ל והתלמוד, בין פר הבעל לפרי ע"ז, שופך בוז על רש"י הקדוש | פרק ג' - בוקי וסרוקי, פקפוק על מה, חרישת שור ואדם יחיד, מה שינן רבו כל ימיו, מיתה האמורה בתורה, קינת דוד על כלים ריקים, חטים כתישות או שערות הראש, מתיחת החבל מב' צדדיו, כלל גדול, חמדת ישראל סוסים וחמורים | פרק ד' - מזויף מתוכו, העתקות מרש"י, העתקת טעות הדפוס, לשונות יתר שלא לצורך, מדרש בן סירא | פרק ה' - הזיוף, ההשתלשלות, מייסד כת הרפרומים א. גייגר, נאמנו רפאל קירכהיים, הזיוף שלא צלח, הזיוף החדש, מגלה פרצופו | לסיכום | בנמר חכמת הקונטרס - השחלת דברים ע"י ה"משכילים גם בפ"י ר"י קרא מהדורת לובלין", זיוף כת"י "מינכן 5", זיוף הרשב"ם על פרשת בראשית והשחלת בה מינות וכפירה, השחלת דברים על דם בפירוש הר"ד על נ"ך.

הקדמה

זכה דורנו שנפתחו ארובות השמים, והרבה ספרים וכתבי ידות מהקדמונים, שהיו נעלמים עד כה, או היו גנוזים באוצרות מלכים, בקע אורם, במהדורות משובחות, המענגים בה כל רואיהם.

אך בד בבד, ידוע שכמה וכמה זיפנים קפצו על ה'עגלה', ולמטרות שונות תלו בוקי וסרוקי באילני רברבי, ומן המפורסמים הוא זיוף הירושלמי על סדר קדשים, שאפילו כמה גדולי עולם בדור העבר האמינו תחילה באמיתתה, עד שנתגלה קלוגם ברבים, כי לא לעולם חוסן.

ידוע גם ה'גניזה החרסונית', ועוד כהנה וכהנה, שחלקם הצליחו לתעתע בציבור שנים רבות, ומן המפורסמות הוא מה ששרבבו ב"הי רצון" שבין התקיעות את שמו

של 'אותו האיש' (בשמות המלאכים), ורק לאחר הרבה יגיעות והפניות תשומת הלב לציבור ולמדפסים, הוסר בעשרות השנים האחרונות המכשול הלזה (עי' שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' ע"ה).

לאחרונה בלמדי בפירוש ה'מהר"י קרא, וכשניסיתי להתחקות אחר הכתב יד, לבדוק נושא מסוים אולי משנה הוא כמו הרבה טעותי הדפוס, גיליתי לתדהמתי ד"שטרא דאירכסא" הוא ואין הכתב יד בנמצא כיום, ולאחר העיון בשרשי הדברים מצאתי שיש כאן כמה וכמה ריעותות, שעלו לכדי חשד בליבי אולי לאו בר סמכא נינהו, ואינו אלא השקר אשר בדו ה'משכילים' מליבם, והמציאו יש מאין כדי לנטוע בנו דעותיהם הנפסדות, לקרר את האמבטיה, בדברי חז"ל, ולמען כסות על תועבתם תלו עצמם באילני רברבי.

ובהיות שאיני נמנה על חכמי המחקר הבקאים בנכבי הכתבי יד, לכן איני מגיע בזה למסקנא סופית, אך הננו מעלה על הכתב פרי מחקרי אשר עלו במצודתי, כדי להעיר תשומת לב החכמים יודעי דת ודין להתחקות אחר שורשי הדברים, ואתפללה אל "ק-ל יושב מרומים" שלא תצא תקלה מתחת ידי, ואודה ולא אבוש אם ימצא בי, שאיננו אלא טועה בעלמא.

כל דברינו אינם אלא על פירוש מהר"י קרא מהדורת 'ד"ר שמעון עפענשטיין' אשר הוא העתק מכת"י "קירכהיים". ולאחרונה הוכנס למהדורות משופרי דשופרי (והם פירוש מהר"י קרא על יהושע, שופטים, שמואל, מלכים).

ולזהבדיף מפירוש המהר"י קרא אשר נדפס ראשונה בלובלין (תרנ"ז), ונדפסו בכל המהדורות ששם לא מצאתי דופי, ו"מקוים הוא בחותמו" כתבי יד עתיקי, אשר עד היום מצויים לכל דורש, (והם פירוש מהר"י קרא שמואל (מיוחס), ישעיה, ירמיה, (יחזקאל לתלמיד מהר"י קרא), ותרי עשר).

כמו כן לא חקרתי עדיין מה שנדפס בהוצאות שונות פירוש מהר"י קרא על, איוב, וחמש מגילות, ולא ננעתי בזה אפילו בקצהו.

ומאת הי"ת אוחילה, שיהיו הדברים לתועלת למען נכש קוצים סוררים מכרם בית ה', ומלאה הארץ דעה, עדי נגיע לעת התגלות יום ה' הגדול בחייכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלה ובזמן קריב.

מבוא

מעט מועיר מה שידוע על המהר"י קרא

רבי יוסף קרא היה בזמנו של רש"י, וכן גילו של נכדו הרשב"ם, ורש"י מזכירו כמה פעמים (משלי ו, כג, ומשלי יח, כב) וכן מזכירו הרשב"ם בפרשת וישב (ל"ז י"א), תוס' ערבין (טו:), שבלי הלקט (ח"ב סי' ט') [שם הגדולים ערך רבי יוסף קרא].

שמעתי דיש מי שכתב דפירוש נביאים שבידינו המיוחס לרש"י אינו מרש"י, וטעמו שהוא ראה פירוש כ"י על נביאים וכתוב עליו שהוא מר' יוסף קרא. והוא פירש"י דנביאים ממש והאריך בזה עכ"ד. ואני אומר שאין האמת כן, ופירש"י שבידינו על נביאים וכתובים ממקור קדוש חוצב מחכמתא דשלמה רבתי רש"י ז"ל. ומי יאמין לאשר כתוב בקובץ הגו' שכתב על הפירוש שהוא מר' יוסף קרא, ודילמא טעה וסבר שהוא מר' יוסף קרא והוא מרש"י או שרבי יוסף קרא העתיקו מרש"י והיה הפירוש ביה יוסף והמעתיק מכתבתו סבר שהוא שלו [שם הגדולים ערך רש"י].

והנה, מה שטוען החיד"א רואין אנו היום בעינינו, דיש כמה וכמה כתבי ידות עתיקות (מתחילת האלף הששי) שכתוב בהם בתחילתן שהם פירוש רבי יוסף קרא ואולם הפירוש על יהושע, ושופטים וכן על מלכים, אינם אלא העתק של פירוש רש"י, ורק משמאל ואילך לכל ספרי הנביאים (חוץ ממלכים) הוא כבר פירוש אחר המיוחס למהר"י קרא או לתלמידיו, (ומהם אכן העתיקו ברפוס לובלין (תרנ"ז) את פירוש מהר"י קרא, ולכן לא הדפיסו את הפירוש מהר"י קרא, על יהושע, שופטים, ומלכים, כיון שאינם אלא פירוש רש"י), והנה ככל הכתבי יד הג'ל תמצא שכתוב אחר תחילת ספר שמואל, לשונות כמו "עד כאן פירוש רבינו שלמה ומיכן ואילך פי' ר' יוסף קרא" או "מיכאן ואילך פירש רבינו יוסף קרא", וא"כ זה מאשר בהדיא טענת החיד"א, שהפירוש (על יהושע, שופטים, מלכים) הינם העתק פירוש רש"י, ומובן למה ייחסוהו בטעות למהר"י קרא.

א. בסוף ספר יהושע, שופטים, מלכים, הוסיפו גם בלובלין פירוש רבי יוסף קרא, מעט מזעיר כעמוד לכל ספר, והוא פירוש שנשתרבב בתוך כמה כת"י לתוך פי' רש"י ממש, ובחלקם כתוב מ"ר, ככל הנראה שמעתיק אחד הוסיף בתוך רש"י גם כמה פירושים ששמע ממורו ורבו, ובהיות שבכתבי יד כתוב בהתחלה שהוא פירוש רבי יוסף קרא ע"כ ייחסו ברפוס לובלין למהר"י קרא, אבל אין זה נכון כי הלא בספר שמואל נכתב בכתבי היד שעד כאן פי' רבינו שלמה ומכאן ואילך פי' מהר"י קרא, זאת אומרת שהכותרת בתחילת הכת"י אינו עניין אלא מספר שמואל ואילך. כמו כן ידוע שמדפיסי לובלין ידעו שיש בידי קירכהיים וחבריו כתב יד ע"ש מהר"י קרא, ואעפ"כ לא טרחו להדפיסו (לכה"פ על יהושע, שופטים, ומלכים), יתכן שלא נתן להם רשות או דרש מחיר יותר מכדי יכולתם, אך גם יתכן שחשדוהו, ללא מוסמך, או בכלל השתמט מהם לבלתי הראותם, כיון שלא היה ולא נברא, ורק פרסם העתקות כביכול.

מה שמוכח מכתבי ידות הנ"ל משנות תחילת האלף השישי, שבזמנם לפני כ-750 שנה, (רק כ 150 שנה אחר זמנו של המהר"י קרא), לא היה ידוע להם פירוש מהר"י קרא על יהושע שופטים ומלכים, ולכן היה צורך להם להשלים מתוך פירוש רש"י.

וזוה כבר מהווה הריעותא הראשון, לפירוש החדש מבית 'קירכהיים', שבה מופיע פירוש ר"י קרא על ספרי יהושע שופטים ומלכים, ולפני 750 שנה לא היה ידוע כלל.

הריעותא הב', כי לעומת הכתבי יד שממנו העתיקו במקראות גדולות לובלין, והמדפיסים הבאים, יש כהיום כמה וכמה כתבי יד וקטעי כתבי יד התומכים בגירסת פירושם, חלקם בכמה ספרי הנביאים וחלקם בספר אחת וכו', אך לגירסת כתב יד 'קירכהיים', שיצא (על ארבעה ספרי נביאים, ולפי מה שידוע היה להם גם גירסא נפרדת על שאר חלקי הנביאים), אין לנו אפילו קטע כתב יד ולו הקטן ביותר שהוא העתק כתב יד הנ"ל, ולא ידוע לנו שום ספר בכל הדורות (עד זמנו של 'רפאל קירכהיים') שמביא פירוש או קטע מפירוש כתב יד זה, האין זה אומר דורשינו.

הריעותא השלישי, שטרא דאירכסא הוא, כתב יד 'קירכהיים' הנ"ל נעלמו עקבותיו.

אף שזה אמור להיות כתב יד בשווי ערך, יקרה מפנינים, להיותו כה עתיקה וכה נדירה (כת"י יחיד), ואף לפי טענת החוקרים למיניהם, שלכאורה נעלמו עקבותיו בשואה, מידי ריעותא לא נפקא, בהיות שבדרך כלל הנאצים ימ"ש לא השמידו כתבי יד בעלי ערך כלכלי גבוה, וע"כ אין מן הנמנע, שהכתב יד הנ"ל לא היה ולא נברא, והמעתיק עפשטיין או שאר הספרים בזמנו שהעתיקו קטעים מכת"י הנ"ל, לא ראוהו מעולם, אלא העתקות שהמציאו רפאל קירכהיים וחבריו.

הריעותא הרביעי, יש עדויות שכביכול הכת"י הנ"ל כבר היה נמצא אצל רפאל קירכהיים כבר לפני שנת תרט"ז, וכידוע שבימים ההם היה תחרות מאוד גדולה להוציא ספרים בכלל, ונדירים בפרט, והשאלה נשאלת כת"י כה נדיר ובעל ערך כלכלי מאוד גבוה, למה לא הדפיסו רפאל קירכהיים בעצמו, (הוא הוציא וההדיר כמה וכמה ספרים), ואיך לא מצא גואל להדפיסו, (לדוגמא ה'אלמנה ראם' בעלת דפוס וילנא שהיתה עשירה מאוד והוציאה ממון רב כדי להעתיק הפירוש מהר"י קרא מספריית פריז), למה לקח כחמישים שנה עד שהמעתיק שמעון עפענשטיין הוציאה לאור, וגם אז לא בצורה מסודרת כספר בפני עצמה, אלא ב"כתב עת" מסוים, ועד אז רק פרסמו ליקוטים ממנו.

אם כי כל אחת מהסיבות הנ"ל, אין בה כדי לפסול את כתב יד הלזה, שלכל סיבה יש לדחות ולתלות בכמה סיבות מוצדקות או פחות, וכולם ביחד מביאים לכל היותר לידי פקפוק, זאת כבר אפשר לסכם שהכתב יד הנ"ל אינה בר סמכא, (כל זמן

שלא מצאנו, עד נאמן ובקיא בכתבי ידות שמעיד שראה הכתב יד ונראה מקורית), כי על מי נסמך על רפאל קירכהיים שהיה 'רפורמי' ומחלל שבתות, או על חבריו ראשי המשכילים בברעסלוי (שם הפקיד את אוצרותיו), וגם על ד"ר שמעון עפענשטיין לא ידוע לנו מספיק מיבו ומהותו, זאת ידענו כי היה מראשי 'ביהמ"ד לרבנים' האורתודוקסי ב'ברלין' ופרסם מאמרים ב'כתבי עת' אשר חלקם היו רחוקים מהשקפת החרדים לדבר ד', והתכתב רבות עם חוקרים משכילים, ואפילו נאמר שהוחזק בחזקת כשרות, מאן יימר לנו שראה את הכת"י בעצמו, יתכן מאוד שראה רק העתקה, ועל מי נסמך.

דומה הדבר למי שיש בידו מוצר עם הכשר מפוקפק, שהגם שיתכן מאוד שהמוצר הוא באמת כשר למהדרין, אבל כיון שאין אנו מכירים את בעל המכשיר כ"כ סמכא, אנו מתרחקים ממנה כמטחוי קשת, ואינו דומה זה לכל מיני ספרים שהמוציאים לאור היו מהמשכילים או כדומה, אבל יש לנו היום הכתב יד, שמאשר היותו נאמן למקור.

כל זאת הם הפקפוקים מסביב לכתב יד ה'בלתי נראה', עכשיו נתייחס לכתוב בה, יש בה הרבה דברים שקשה לתלותן ברבי יוסף קרא, בעיקר יחסו לחז"ל, יש בה לשונות בוטות נגד חז"ל ומדרשם שקשה למצוא דוגמתם, וגם יש בה דברים הסותרים את קבלת חז"ל, ואף דברים שהם נגד פסוקים מפורשים, וסגנון זה לא מצאנו בפירושי מהר"י קרא שב'דפוס לובלין', (המאומתים ע"י כת"י), ואם על הלשונות החריפים שב'אבן עזרא' כבר כתב החיד"א שיש קבלה שאינם ממנו, רק מתלמידים ששרבבו דברים לתוך פירושו, מה נענה אנן על כתב יד ה'קירכהיימי', ובפרט שסגנון לשונות אלו אינם בנמצא בכתבי יד האחרים של מהר"י קרא, ואם אכן לשונותיו היו כה חריפים ולא נשא פנים אף לחז"ל, מדוע לא מצאנו לשונות חריפות כאלו רק במהדורה זו, אתמהה.

ב. חז"ל הרב בנימין איספינוב ז"ל עשה באור לפי' הראב"ע לנביאים וכתובים, ובחקדמותו מביא מ"ש הרב רפאל אשכנזי ורבני איטליא בכ"י שנתברר להם שתלמידיו של הראב"ע שלחו יד בפירושו והוסיפו מדעתם דברים אשר לא כן. וכל לשון שימצא בחומש ובנביאים שהוא מנגד לדברי רבותינו ז"ל איננו מהראב"ע עצמו רק תלמידיו בלי ידיעתו אחרי מותו שלחו יד והראב"ע וכסאו נקי. זהו תורף דבריהם. ואם כנים הדברים תנוח דעתנו:

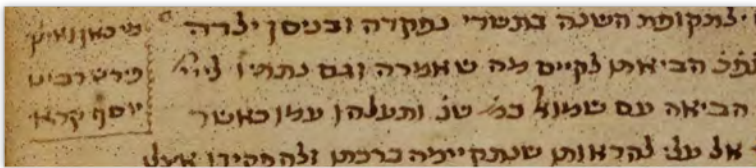
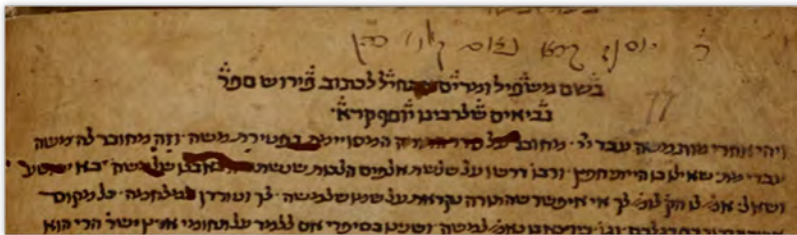
אך מה נענה דומנין רבינו הרמב"ן כותב עליו בתוקף כגון מ"ש פרשת שמות יוצק זהב וכו' והרמב"ן היה סמוך לזמן הראב"ע ונתאמת אצלו כי הוא זה פי' הראב"ע עצמו. אמנם זיל לאידך גיסא דאם כל אותם הלשונות הזרים נגד הדין ורו"ל הם מראב"ע אמאי לא העיר הרמב"ן עליהם אלא מוכח דאיכא ביניהו שאינם מדברי הראב"ע ושלחו יד זרים לכתוב אשר לא עלה על לבו [שם הגדולים ערך אברהם י' עזרא].

זאת ועוד, מן הדברים התמודים במהדורה זו, הוא העתקת לשונות רש"י בשלימותם, לפעמים גם פסוקים שלימים ללא שינוי, ובדרך כלל בשינוי מועט אשר אינו פוגע בסגנון ומרוצת לשון רש"י, ללא שיזכיר כלל שדברי רש"י המה, ומן התימה היתכן ששני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד. או האם מתקבל על הדעת שהמהר"י קרא שהיה בעצמו מפרש גדול ובן דורו של רש"י, יעתיק בזה אחר זה לשונות רש"י, למחצה לשליש ולרביע מכן דורו, ומבלי שיזכיר את שמו, ומה גם שבמהדורות המהר"י קרא המקובלים (לובלין וכו') אינו מצוי כל כך ליקומים מרש"י בסגנון זה, שזה מוכיח שרבי יוסף קרא לא היה דרכו בכך.

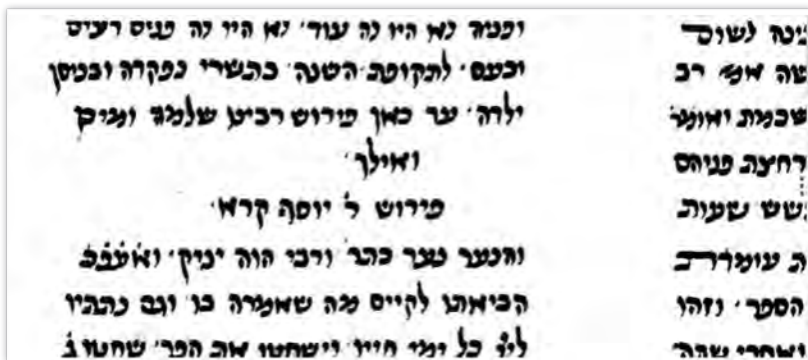
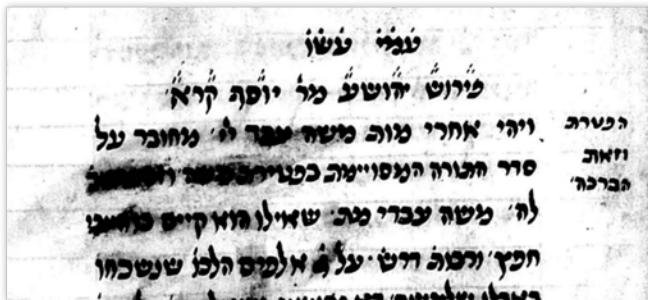

אזכר ולא יחזיר לא חכם ולא טיפוש יתב מעיי ופנה לאהיה ענין לזה
 טעם רעים וטוב לתקנות השנה במהרה נפסקה ונכנס יורה עד כאן
 העתקת הפירוש דבוע שלמה לוי שלמה ויחזקאל ביהמ"ק של רבינו יוסף
 מ"ק ואלך העתקת הפירוש דבוע יוסף קרא
 ומהענין ענין כתר נדבא הנה יתכן והענין הכואב לקיים מה שאמרה עם עת
 לוי ב"י חייזר ויחזקאל ויחזקאל כריס שהכואב עם שמואל ב"י ויחזקאל
 כמשה גולתו כריס שלמה ויחזקאל ויחזקאל ויחזקאל ויחזקאל ויחזקאל
 ומה לחסידיו חיל ויחזקאל ויחזקאל ויחזקאל ויחזקאל ויחזקאל ויחזקאל

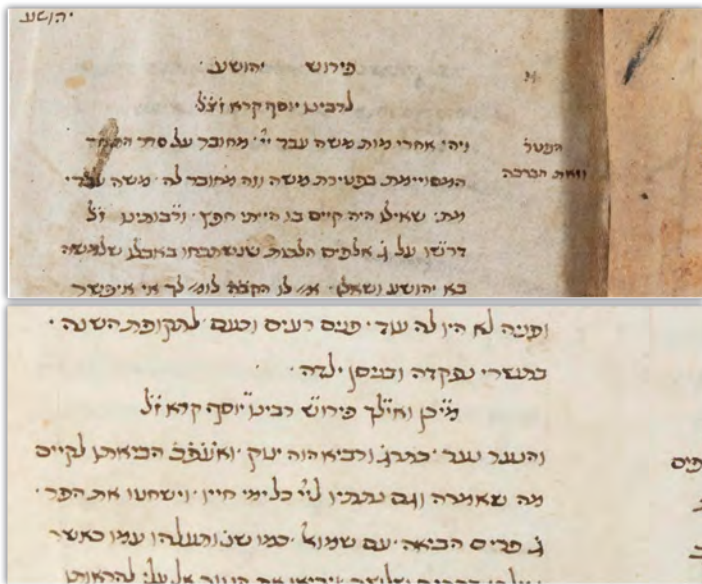
ג. הספר היחיד (במהדורת לובלין) שמצאנו דוגמתו בהעתקת דברי רש"י כלשונו הינו המהר"י קרא על ספר יחזקאל, אבל יש לציין שהמהר"י קרא על ספר יחזקאל, אינו שלו אלא מתלמידו, שהרי כותב כמה פעמים כך פירש מורי ר' יוסף בר' שמעון (יחזקאל יד ה), ומורי ר' יוסף בר' שמעון אומר (שם טו, כו), ומורי ר' יוסף פירש (שם לג, כז), וכנראה שהיה "מולקט" ולא "פרשן", אבל בספרי רבי יוסף קרא שהיה פרשן בפני עצמו [כמו שכותב כמה פעמים לשונות כמו ואני המפרש יוסף ברבי שמעון] כמעט לא מצאנו דוגמתו, (כמו כן יצא לאור פי' מהר"י קרא על איוב שגם שם מצוי העתקות מרש"י, אך הפי' הזה מורכב מגרסאות של הרבה כתבי ידות ודפוסים ביחד, וראיתי חוקרים מציינים שבקטעי גניזה הנקראים "הגניזה האיטלקית" שמצאו הרבה קטעים מהפירוש על איוב, אין זכר למו).

כת"י וינציה משנת ה' כח

כת"י רומא ה' מח

כת"י איטלקית מיוחס לפני כ-700-600 שנה

כת"י איטלקי שנת קב בתחתית העמוד נמצא פי' רבי ישעיה (פי' הרי"ד)

פרק א'

סתירות מחו"ל ופסוקים מפורשים

בגירסת "קירכהיים" מצאנו כמה דברים שהם נגד פסוקים מפורשים ונגד חז"ל, שקשה לתלותן שיצאו מפי המהר"י קרא. ונביא מהם עד מקום שידינו מגעת.

א.

כמה היה גובה ה"בית הראשון"

בספר מלכים (א, ו' ג') כתוב: והבית אשר בנה המלך שלמה וגו' ושלושים אמה קומתו, ובדברי הימים (ב, ג' ד') כתוב: והאולם וגו' והגובה מאה ועשרים, וביארו המפרשים, ההבדל בין ב' הפסוקים, כי גובה האולם עצמו היה שלושים אמות, ועם העליות שעליו גובהו היה מאה ועשרים אמה.

אבל במהר"י קרא (קירכהיים) כתב, ושלושים אמה קומתו. מקרקע הבית עד קירוי הסיפון של העלייה, אבל מן העלייה ולמעלה עד גג הבית שבעים אמה, שכך מקובלני מר' מנחם בר חלבו זקן שגובה הבית היה מאה אמה (מלכים א, ו' ב').

וזה ממש "עם ארצית", כי הבית הראשון היה גובהה מאה ועשרים אמה כמפורש בדברי הימים, ומהיכן לקח המאה אמה, התשובה היא, ממסכת מדות (פ"ד משנה ו') ששם מבואר שגובה הבית היה מאה אמה,

אך שם לא מדובר על מידות ה"בית הראשון", אלא על מידות ה"בית שני" כמ"ש הרמב"ם (ה' בית הבחירה פ"ד ה"ג).

ועוד למה תלה הדבר שכך "מקובלני" מר' מנחם בר חלבו, ממה נפשך על 'בית ראשון' יש פסוק מפורש מה הגובה, ועל ה'בית שני' יש משנה מפורשת, ומה צורך בקבלה, כנראה יש כאן זיפן שלא היה בקיא היטב בפסוקים, ותלה הדבר בר' מנחם בר חלבו, כיון שזו אחד מן הסממנים המובהקים בפ"י מהר"י קרא.

ב.

האם נזיר אסור בטומאת נבלה

עוד דוגמא שיש בה 'עם הארצית' גם מראורייתא וגם מדרבנן.

מדאורייתא: כידוע נזיר לא נאסר בטומאה אלא על טומאת מת כמ"ש (במדבר ו' ו') על נפש מת לא יבוא, ותו לא.

וכן נפסק להלכה ברמב"ם (הלכות טומאת אוכלין פט"ז ה"ז), והכסף משנה מציין שזה דבר פשוט.

והנה בשופטים (י"ד, ח-ט) על הפסוק: והנה עדת דבורים בנוית האריה ודבש, וירדהו אל כפיו וילך הלוך ואכול: כתב המהר"י קרא (קירכהיים) 'להקשות' ותימה האין נזיר יוכל לאכול אוכל שנגע ב"נבילה".

מדרבנן: בגמרא (נזיר ד:) מבואר להדיה דשמשון לא היה מוזהר להיטמא אפילו לטומאת מת, כ"ש שלא היה מוזהר על טומאת נבילה. וכי רבי יוסף קרא לא היה בקי לא במקרא ולא בתלמוד.

ג.

הצנת קושיית חז"ל בקושייתו, והתעלמות מתירוצם, והצנתם כנגמגום גדול, האמנם **ביהושע** (י"ז ה') כתוב: ויפלו חבלי מנשה "עשרה", ופירשו חז"ל, (בבא בתרא קיח:) "ששה" חלקים היה של ששה בתי אבות של מנשה, ו"ארבעה" היו ארבעה חלקים שלקחו בנות צלפחד, כדלהלן,

א) חלק אביהם שהיה מיוצאי מצרים, ב) חלקו עם אחיו בנכסי חפר אביו, ג) שהיה בכור (ולכן לקח ב' חלקים בנכסי חפר אביו, ד) חלק אחי אביהם שמת במדבר בלי בנים.

ב'לומר שה'ששה' שונה מה'ארבעה', שהששה חשיב לששה בתי האב, והד' היו לחמשת בנות צלפחד שקיבלו ביחד ד' חלקים, ומקשה הגמרא (שם) קרא מאי קא חשיב אי מפלים קא חשיב, טובא הו, אי בתי אבות קחשיב, שיתא הווי, ותי' הגמרא: לעולם בתי אבות קא חשיב, והא קא משמע לן, דבנות צלפחד נטלו חלק בכורה.

והנה בגירסת "קירכהיים" מביאים המה פ' הגמרא "ששה לששה בית אבות, וארבעה לד' חלקי בנות צלפחד ומסיים כדאיתא בפרק יש נוהלין,

ד. ואין לומר שהיה סבור שאצל שמשון יש דין מיוחד שנאסר בכל טומאה אפילו של נבילה, מדאמר המלאך לאמו: ואל תאכלו כל טומאה (שם י"ג ז') דהא הוא בעצמו פ' שם, ואל תאכלו כל טומאה: דברים האסורים לנזיר.

ועוד אם היה סבור שיש דין מיוחד לשמשון, היה צריך לומר האין שמשון יוכל לאכול אוכל שנגע בנבילה, במקום האין נזיר יוכל וכו'.

ה. ופי' הרשב"ם, קרא. דכתיב חבלי מנשה עשרה מאי קחשיב. טובא הו. כל אחין שבמטה מנשה שנמלו חלק אביהן היה לו לחשוב כדקחשיב חלקי בנות צלפחד. שיתא הו. דהא בנות צלפחד על שם משפחת החפרי נקראין ככל בני חפר וכיון דקחשיב בית אב של חפר למה לי למיתני חלקי בנות צלפחד, ע"כ.

ו. גם כאן הראו את "בורותם", כי כדי לשנות קצת מהעתק לשון רש"י (כי הלוא צריכים לייצר פ' חדש בנפרד מרש"י) הפכו את הסדר ממה שכתב רש"י, כי רש"י סידר כך הארבעה חלקים, חלק של אביהם, חלקו עם אחיו בנכסי חפר אביו, ושהיה בכור ונטל שני חלקים,

ואח"כ כתבו "וגמגום גדול יש בדבר, ותשובה גדולה יש להשיב עליו, שאם תנא לחלק כל בית אב ובית אב מאלו ששה בתי אבות, ליתן לכל אחד מבניהם חבל בפני עצמו מפני שאף בניהם יצאו ממצרים, על כרחיך תמצא שנפלו חבלי מנשה בארץ כנען יותר מאלו, ואשר דברו אמת ישים מחשך לאור ומעקשים למישור". ע"כ.

בלומר, מייחס קושיית הגמרא כקושייתו העצמית, ועוד קראו "גמגום גדול", "ותשובה גדולה להשיב עליו", ותחת להביא מה שתירצו בגמרא, משאירו כקושיא שאין לפותרו, האם כך מדתו של רבי יוסף קרא, או שזה אחד מתעלולי ה'משכילים', לקוראים הפתרוניים.

ד.

האם יש איסור בשר תאוה בשעת היתר במות

חידוש נפלא שלא מצינו בשום מקום, והוא נגד דעת חז"ל בגמרא.

בשמואל (א, י"ד, ל"ב) כתוב: ויעט העם אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו ארצה ויאכל העם על הדם" ומה היה חטאם.

במהדורת 'קירכהיים' מחדש דאף לאחר שנכנסו וכבשו את א", כשחרכ שילה והותרו הנמות, נאסר להם בשר תאוה כמו במדבר, כיון שהיה אפשר להם לשחוט בכמה בכל מקום, וזה היה חטאם שאכלו בשר תאוה.

וזה חידוש מנוגד לפשטות חז"ל שאמרו (חולין טז): "ר' ישמעאל אומר: לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה, שבתחילה נאסר להם בשר תאוה, משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה, ועכשיו שגלו יכול יחזרו לאיסורן הראשון, לכך שנינו לעולם שוחטין", אבל לפני שגלו אין שום הוי אמינא שאסור באיזה תקופה.

ובהדיה מצינו בחז"ל שלא היה אסור להם אז אכילת חולין, (עי' זבחים ק"ב), איתמר שחטת לילה בבמת יחיד רב ושמואל וכו', וכן הוא בירושלמי (מגילה פ"א בשם ר"י ור"א) עיי"ש, ודו"ק.

וכו', והם הפכו וסידרו כך, אחד משל אביהם, ושני שהיה אביהן בכור ונטל פי שנים, שלישי שחלקו עם אחיו בנכסי חפר, וזה "בורות" כי לדידם, היותו בכור מזכה לו ב' חלקים בחלקו, ובנכסי חפר רק חלק אחד כשאר אחיו, ואינו כן כי היותו בכור אינו מזכה בחלק עצמו פי שנים, רק בנכסי אביו עם אחיו יש לו פי שנים ככל בכור בנכסי אביו. דו"ק.

ו. אין זה אלא חציפות נגד חז"ל, כי אפילו במקום שנשארים בקושיא על חז"ל, מקשים את זה בדרך כבוד, "וקשה", "ויש להקשות", וכדומה, ולא בלשונות כאלו.

ה. פתגם שמקורו פסוק בישעיה (מב, טז), שמביאם כמה פעמים, כל פעם בצורה אחרת, ולפלא שפתגם זה תמצא רק בגירסת קירכהיים ולא בגירסת הרגילה (לובלין).

ואביא כאן עוד מקומות עם פתגם זה "ואור ישראל ישים מחשך לאור ומעקשים למישור" (שופטים ח' י"ח), "והמאיר לארץ ישים מחשך לאור ומעקשים למישור" (שמואל א, ט' ט').

ה.

נתערב לו בין גלעד (הארץ) לגלעד (בית אב לשבט מנשה)
בתורה מצאנו ב' מיני גלעד, "ארץ גלעד" שבעבר הירדן, ומשפחת ה"גלעדי"
לשבט מנשה.

ובשופטים (י"ב ד') כתיב "כי אמרו פליטי אפרים אתם "גלעד" בתוך אפרים בתוך
מנשה" ולכאורה אתם "גלעד" אין הכוונה לבני משפחת הגלעדי, אלא
לתושבי ארץ הגלעד, כמו שמוכח כל הפרשה ע"ש.

אך לא כן פירש ה"קירכהיימי", אלא ד"אתם גלעד" הכוונה למשפחת הגלעדי שחציים
נחלו בין בני מנשה בעבר הירדן וחציים נחלו בארץ כנען בין אפרים, וזהו "אתם
יושבי גלעד הארץ עלה על רוחכם להעמיד עליכם ראש וקצין שלא על פי אפרים ושלא
על פי מנשה, ואתם נחלקים בתוך אפרים ובתוך מנשה" עכתו"ד, עי"ש היטב.

ובל' זה אין לה שום הבנה, כיון דלשיטתם כל שבט מנשה הם בני גלעד ותו לא,
א"כ מה זה גלעד...בתוך מנשה, הלוא כל מנשה הוא גלעד וכל גלעד הוא
מנשה. דו"ק.

ו.

שנה או כמה ימים

בשמואל א' (א, כ"ז ד') על הפסוק: ויהי מספר הימים וכו' ימים וארבעה חדשים: פירשו
רש"י והרד"ק והתוספות (תמורה טו.) שמחשבוני הכתובים המוכח בסדר עולם
(פרק י"ג) ששאל מלך רק ב' שנה, ושמת רק ארבעה חודשים אחר שמואל, אי אפשר
לומר כי 'ימים' הכתוב כאן הוא שנה, עי' בדבריהם, אבל בפירוש ה"קירכהיימי" פ'
ימים וארבעה חדשים. "ימים הוא שנה שלימה, שכל ימות החדשין כלין בה בה שאין
ימים בעולם יותר".

ג. בתורה (במדבר כ"ז כ"ט) כתוב: בני מנשה למכיר משפחת המכירי, ומכיר הוליד את גלעד,
גלעד משפחת הגלעדי: אלה בני גלעד וכו'. ולפי זה כל שבט מנשה הם בני גלעד, אך רש"י
פ' שם (בפסוק כ"ד) שלמכיר היה עוד בנים ונחלקו לב' משפחות אחת נקרא ע"ש גלעד בנו
מפני שהיה משפחתו מרובה, ולפי זה מובן הפסוקים ביהושע (י"ז, א-ו) ויהי הגורל למטה
מנשה וכו' למכיר בכור מנשה וכו' ויהי לו הגלעד והבשן: ויהי לבני מנשה הנותרים למשפחותם לבני
אביעזר וכו' (מונה ששה משפחות בני גלעד בן מכיר) וכו' ויפלו חבלי מנשה עשרה לבד מארץ הגלעד
והבשן אשר מעבר לירדן וכו' וארץ הגלעד היתה לבני מנשה הנותרים: כי הששה משפחות בני
הגלעדי ובנות צלפחד לקחו העשרה חבלים שבארץ כנען, ובני מנשה הנותרים (שאינם בני
משפחת הגלעדי) לקחו את ארץ הגלעד, אך ה"קירכהיימי" פ' שם (בפסוק ה') שכל משפחת
מכיר ומנשה המה רק ששת משפחות גלעד בנו, ולכן מכריח שכל ששה משפחות בני
הגלעדי לקחו חלק גם בארץ כנען וגם בעבר הירדן, זאת אומרת שכל שבט מנשה היו בני
הגלעדי ותו לא, וכן כתבו גם כאן (שופטים י"ב ד') כי כל בני מכיר הם בני גלעד בנו עי"ש,
ולכן אין הבנה בפירושם אתם גלעד (בני הגלעדי) בתוך מנשה, הלוא לשיטתו אין למנשה עוד
משפחות חוץ ממשפחות הגלעדי.

וזה סתירה לדברי עצמו, כי הוא הביא לעיל (ד' א') את ה"סדר עולם" ששואל מלך רק שני שנים, וששואל מת ארבעה חודשים אחר שמואל ושוה מוכח מפסוק זה "ויהי מספר הימים וכו' ימים וארבעה חודשים, ולא פליג עליה, וא"כ סותר את עצמו מיניה וביה.

פרק ב'

המפת השכלה

אחד ממטרות הזיוף, היה להחדיר את רוח השכלה לתוככי כותלי בית המדרש, אך אם יהיה זה בגלוי הלוא כל החרד על נפשו יתנער מהם לאלתר, לכן הגו מזימה לזייף חד מן הראשונים, ובהסוואה בין השורות לטפטף מעט פה וזעיר שם, וכך יחדרו במלתעותיהם לתוך ציבור הידאים, וגם גושפנקא כביכול מן הראשונים, כלומר שההשכלה היא היא הדרך הנכונה וגם הראשונים דגלו בדעות כאלו, היל"ת. ונצטט כאן כמה לשונות שהשחילו לתוך פירוש המהר"י קרא, ונדון בזה בהערות למטה.

א.

בספר שופטים (ה' ד') עה"פ: ה' בצאתך [וגו'] משדה אדום. אמרו רבותינו (עין ע"ז ב:) שהלך לשעיר ולשדה אדום ליתן להם התורה... זהו מדרשו, אבל לא ידעתי הדבר לישבו על אופניו ואין זה פשוט, ואני הוסיף להפליא הפלא ופלא מה ענין מתן תורה לכאן, שהזכיר על כל השירות... למדנו שכל דברי השירות הללו מן הקורות אותם, וכאן מניח לו את הנס ומשורר על צאתו משעיר, ועוד שאין דרך נביא בכל כ"ד ספרים שיסתום את דבריו כדי שיצטרך ללמוד אותם מדברי אנד'... ודבר זה לא מצינו כתוב במפורש, ואפילו אם כתוב במקצת בזאת הברכה... עדיין תימה מה ענין דבר זה להכתב כאן". ע"כ.

ב.

בספר שמואל (א, א' א'): ואין רצוני לכתוב בספר זה שום מדרש שלפי מדרשו רצוף ספר בפני עצמו והרועה לקרות בה קורא". ע"כ.

י. היכן תמצא כלל כזה בראשונים או באחרונים, ומכחיש בזה מכל את ה'תורה שבע"פ', שהרי כל הלכות שחיטה וכדומה אינם מפורשים בכ"ד ספרים, ואיך תאמר שהן הלכות מדאורייתא הא "אין דרך הנביא לסתום", ועל כגון דא כתב המהר"ל בספר באר הגולה (באר השישי פרק ט"ו) אבל שלא יהיו האגדות דברי תורה כמו שאר תורה שנאמרה מסיני, האומר כך אין לו חלק בעולם הבא.

יא. וזה כמסרב לקבל דברי חז"ל אף שאין לו פירוש אחר ליישב פסוק זה.

יב. א. קודם כל זהו קצת רחוק מהאמת, כי כמה וכמה פעמים מביא בספר זה (שמואל) מדרשי חז"ל אם ובלי ציון שזה מדרש, ב. הדבר תמוה הרי בספרים אחרים (למשל בספר

שם (שם י"ז): ויען עלי ויאמר לכו לשלום ואלקי ישראל יתן את שלתך. כמו שאלתך, כאן השמר לך פן תנקש אחר הסומים¹ הפותרים יתן דוני"ר בלע"ז בלשון בקשה... שאם תפתר יתן זה לשון בקשה נעו מעגלותיה של פרשה זו ולא תדע מהו שאומר בסמוך ותלך האשה לדרכה ותאכל ופניה לא היו לה עוד, פנים זעומות, מה ראתה שלא היו לה פנים עוד ומה ראתה שאכלה, אם מפני תפילתו שביקש אלוקי ישראל יתן את שלתך, הרבה התפללו ולא נענו, וגם כשתניע למקרא שבסמוך אך יקם ה' את דברו, אם לא תלחץ ותסמך על המדרש שאמרו רבותינו שנה שנולד בה שמואל... בדבר זה תוכל לדחות המציקים לך²,

אך דע לך כשנכתבה הנבואה שלימה נכתבה עם פתרונה וכל הצורך, שלא יכשלו בה דורות הבאים, וממקומה אין חסר כלום³, ואין צריך להביא ראיה ממקום אחר ולא מדרש כי תורה תמימה נתנה, תמימה נכתבה, ולא תחסר כל בה, ומדרש חכמינו כדי להגדיל תורה ויאדיר. אבל כל מי שאינו יודע פשוטו של מקרא נוטה לו אחר מדרשו של דבר דומה לזה ששטפתו שבולת הנחר ומעמקי מים מציפין ואוחז כל אשר יעלה בידו להינצל, ואילו שם לבו לדבר ה' היה חוקר אחר פשר דבר ופשוטו ומוצאו... ע"כ.⁴

ישעיה) מביא הר"י קרא המון ממדרשי חז"ל, ולמה כאן ימנע עצמו מזה, ג. ומה בכך אם אינו יכול להביא מדרשים רבים, האם בשביל כך יפטור עצמו לגמרי מזה, (לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין להיבטל הימנה), ד. למה לו להודיע בשער בת רבים שבספר זה לא יביא מדרשים, ירצה יכתוב לא ירצה לא יכתוב, ככל הנראה אין זה אלא כדי לרכך קצת האמונה במדרשי חז"ל (כלומר אין חשובים בעיני להביאם), וכל זה כהקדמה לארס הרב נגד חז"ל שיכתבו להלן באותו פרק.

יג. ומי הם הפותרים בלשון תפילה, חז"ל שאמרו (ברכות לא:): "מכאן, לחושד בחברו... ולא עוד, א"א שצריך לברכו, שנאמר וא"הי ישראל יתן את שלתך", וברכה הוא לשון תפילה ולא לשון נבואה, היתכן שהמהר"י קרא קורא לחז"ל "סומים", ישקע הדבר.

יד. כאן מוטמן קופה של ארס, להחליש האמונה בתפילתן של צדיקים, עד כדי הוכחה, שלא יתכן שבטחה חנה בתפילתו של נביא ה'.

טו. כלומר המדרש טוב ללחוצים ו"הדוקים", והמתקדמים בסתר יועיל להם לדחות את ה"מציקים".

טז. ובזה ברצונם, להכחיש מה שאמרו חז"ל (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה) דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר, וכן מכחישים אחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן (ברייתא דר"י) "שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". ולטענתם אין מציאות כזה, אלא "ממקומה" אין חסר כלום. וגם תמוה שהוא עצמו מביא כמה פעמים שני כתובים המכחישים, ומתרגם.

יז. לסיכום, החדרת הכפירה בתורה שבע"פ, שמה שלא ראית בעצמך בדברי הכתוב אל תאמין, ואם אתה מאמין בדברי ומדרשי חז"ל אינך חי אלא בעולם הדמיון, כמי שטובע ואוחז עצמו אפילו בקש ומוץ אולי ינצל, "רחמנא ליצלן מהאי דעתא".

שם (שם כ'): ויודע אני שיליו על פתרון זה כל בעלי אגדה ותלמודי, שלא יניחו מה שפתרו רבותינו בראש השנה ובכמה מסכתות וילכו אחרי פתרונות, אך המשכילים ישכילו לנתיבות הקריה להעמיד דבר על האמת.

ג.

בספר שמואל (ב, י"ב ל'): ובדברי אגדה דורשין פנים אחרות, ואין מתישבין על לב, ואשיב את ידי ואחדל, שיהו דיותין נשפבין וקולמותין נשברין בלהג הרבה.

ד.

בין פר הבעל לפרי ע"ז

בספר מלכים (א, י"ח כ"ו): ויקחו את הפר אשר נתן להם. בחז"ל אמרו (תנחומא במדבר ל"ד, ב', ובמדרש רבה שם ל"ג, נ"ב) שהפר שעלה לגורל הבעל היה מסרב ללכת עמם, עד שאמר ליה אליהו לך עמם ואל ימצאו לי עליה, שכשם ששמו של הקדוש ברוך הוא מתקדש על זה שעמי כך מתקדש עליך.

ובמהר"י קרא (קירכהיים) כתבו על פסוק זה, בזה הלשון: ומדרש אגדה ראיתי ושגור בפי הכל, ותמה אני על כמה פרים שנשחטו לע"ז שלא היה אחד מן הפרים מעכב בדבר, וזה מה ראה להשתנות מן כולסדי, אלא שאין משיבין על דברי הגדה. ע"כ.

יח. כאן כבר מכוונים חיצם לא רק על "מדרשי" חז"ל ואגדתם אלא על כל "התלמוד", היש ספק ממי יצאו לשונות הללו.

יט. "רמז עבה" מי הסווה לשונות הללו.

כ. זאת אומרת, דברי חז"ל אינם האמת, רח"ל.

כא. דבריו מוסבין על הפסוק "ויקח את עמרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד". ואמרו חז"ל (ע"ז מד.): משקלה ככר זהב, היכי מצי מנח לה אמר רב יהודה אמר רב ראויה לנוח על ראש דוד. רבי יוסי ברכי חנינא אמר אבן שואבת היתה בה דהות דרא לה. רבי אלעזר אמר אבן יקרה היתה בה ששוה ככר זהב.

כב. כמי שאומר אסור לדבר, וע"כ לא אדבר, אבל אתה מעצמך בון תבין.

כג. הפלא שנתגמין ומליצות כמו אלו נגד חז"ל, לא תמצא בשאר ספרי מהר"י קרא, אלא בגריסת "קירכהיים".

כד. קושיא כזה מתאים רק ל"משכילים", שרוצים להכחיש את הנס המיוחד שעשה כאן הקב"ה ע"י 'אליהו הנביא' כדי להוכיח שרק ה' הוא האלוקים, ואין זה ענין לשאר פרים שהבא לטמא פותחין לו.

ה.

שופך בוז על רש"י

וגם נגד רש"י הקדוש, שלכאורה היה דבוק בו 'מאוד', עד שחלק גדול מהפירוש הינו העתק מפירושו, לא חשכו שבט לשונם ושפכו עליו קיתונות של בוז, על שהעז לפרש כמו ה'תרגום יונתן'.

זוה הלשון בספר מלכים (א, ד' ל"ג): ומעשה האופנים... וראיתי בפתרון התרגום של יונתן כמעשה אופן... ופתרין אותו (רש"י ע"י בדבריו) אופן בתוך אופן שתי וערב... והוא מעות הישרה לכל שתורת אלוקיו בקרבו ומהפך דברי אלוקים חיים ומטעה כל ישראל אחריו בפתרונו. הראית מימך אדם שנתן לו המקום לשון לימודים לדעת לעות את יעף דבר שיאמר לכל דבר המתקשה להבין ב', רצונך לידע... ואל תשיבהו אם כדברך מפני מה תרגם יונתן כעובד גלגלי מרכבת יקרא, אומר, יונתן לא ערך אלי מילים ואף על פי כן הרימותי ידי אל ה' שלא עלה במחשבתו ללמד לדורות דבר הנראה מתוך דבר שאינו נראה ולא נודע מקומו איו, ע"כ.

פרק ג'

בוקי וסרוקי

בפרק זה נביא כמה לשונות, מכתב יד 'קירכהיים' שאין בהם לא טעם ולא ריח ואינם אלא כבוקי וסרוקי

א.

פקפוק על מה

בספר מלכים (א, י"ח ל'): עד לעלות המנחה. כמדומהשוו היא מנחת התמיד של בין הערבים. ויש לומר עד לעלות המנחה, זהו הפר שהקריב אליהו, ובשני לשונות הללו אני מפקפק, ע"כ.

והתמיה עולה מאליה, כל כך קשה למצוא פירוש למילים פשוטים כאלו, עד שנשאר בלי פירוש. ומה היה חסר בפי' הראשון. והאם יש לו הוי אמינא כפירוש השני, שהוא רק כמפקפק עליו.

כה. גיבובי דברים וקשירת מליצות שאין בינם ולא כלום, אינם זרות במהדורה זו.

כו. מכחיש את השמש בצהרים, ועוד בלשון שבועה.

ב.

אדם במקום שור

בספר מלכים (א, י"ט י"ט): והוא בשנים העשר. שמעתי שאלישע היה חורש במקום אחד מהשנים עשר צמדים, שמן השוורים היו עשרים ושלושה ואלישע היה חורש עם אותן שאין לו זוג למלאות את השנים עשר צמדים, ולא יתכן לומר כן, אלא הוא בשנים העשר הוא הלך לפני הצמד של שנים עשר להטותו לתלמיו, ע"כ.

חושבני שפירוש הראשון מנוהך מלהעלותו על הדעת אפילו בתור שמיעה, האם יש מציאות בעולם שאדם יחרוש עם שור ביחד באותו צמד, כנראה שזה פירוש הבל ורוח מבית "קירכהיים".

ג.

איזה פי' שינן רבי מנחם בר חלבו להמהר"י קרא כל ימיו

בספר שמואל (ב, כ"ג ה') בזה הלשון: ו'כל ימיו' לימדני ר' מנחם ב"ר חלבו אחי אבא שכך ביקש דוד מאת הקב"ה כל איש זר אשר לא מורעו הוא אשר יקרב ליטול מלכות מורעו ויבנס למלכות במקומו שלא תצלה המלכות בידו ולא תתקיים, ושמע הקב"ה וכו', ע"כ.

מה שמוזר כאן האם כתוב כאן יסוד גדול או כלל יסודי, שלכן היה ר' מנחם משגנו לו "כל ימיו" זו

דוגמא כעין זה תמצא על הפסוק: בספר שמואל (ב' כ"ד ד') ויחזק דבר המלך אל יואב: שכתבו כך, "רבי מנחם ב"ר חלבו פתר כך אמר לו דוד, אני מלך ואתה שר צבא ואין דין שיבטלו דברי ויעמדו דבריך", ע"כ.

וזוה קצת מתמיה, האם רבי מנחם ב"ר חלבו היה דרשן, שמנסה לתאר מה אמר דוד ליואב, הלא בכל מקום תמצא ממנו רק פתרונות ולא דרשנות,

ומה גם שהן דברים מתמיהים, הכי מלך צריך להסביר למה צריכין לקבל דבר, זה פתגם מתאים ל'תינוקות המתקוטטים', ולא ח"ו כשיח 'דוד מלכינו' עם שר צבאו.

ד.

מיתת האמורה בתורה

בספר שמואל (א, כ"ה ל"ח): כל מיתת האמורה בתורה מיתה בלא זמנה היא.

כו. וזה המקום היחיד שהוא מתבטא בביטוי זה, לשם השוואה בפי' מהר"י קרא (מהדורת לובלין) יש רק מקום אחד (ושעיה ה' ה') שמתבטא בלשון: "כך מקובלני" מר' מנחם ב"ר חלבו אחי אבא, כל מקום שאתה מוציא גדר במקרא של אבנים הוא וגו', ע"כ. כי לשון 'כך מקובלני' לא כותבין בסתם פירושים אלא בדבר יסודי, מה שאין כן בסתם פירושים דרכו לכתוב ור' מנחם פי' או פתר וכדו', ולעומת זה בפירוש ה'קירכהיים"י יש כמה פעמים הלשון "כך מקובלני" על דברים שאינם יסודות כללים.

וזהו בוקי סרוקי, היכן נמצא כלל זה, וכל המקרא מלא בלשון מיתה בין בזמנו ובין שלא זמנו. כגון: 'וישבע ימים וימת בן מאה ושלשים שנה במותו' (דה"י ב, כ"ד ט"ו), ובגון: 'וימת איוב זקן ושבע ימים' (איוב מב טז) כ"ה.

ה.

קִנְיַת דָּוִד עַל כָּלִים רִיקִים

הַרְצוֹן לִיִּצְרַן פִּי עֲצָמֵי דַחַף אוֹתָם לִפְרֵשׁ פִּירוּשִׁים מְגוּחִכִּים כְּגוֹן בַּסֵּפֶר שְׁמוּאֵל (ב, א' כ"ז) כַּשֶּׁהִסְפִּיד דָּוִד אֶת שְׁאוֹל וַיהוֹנָתָן כְּתוּב 'אֵיךְ נָפְלוּ גִיבּוֹרִים וַיֵּאבְדּוּ כָלִי מִלַּחְמָה, וּפִי הַקִּירְכֵּהִימִי' שְׁמֵאֲחֶר שֶׁנָּפְלוּ גִבּוֹרִים, נִמְצָאוּ כָלִי הַמִּלַּחְמָה אֲבוּרִין, לִפִּי שֶׁאֵין צְרִיכִין ע"כ.

הָאֵם לֹא מִצָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ בַּעַת כּוֹאֵת עַל מָה לִקְוֹן, רַק עַל הַכָּלִים, שִׁיעֲמָדוּ לֵלֵא שִׁמּוּשׁ.

ו.

חִיטִּים כְּתוּשׁוֹת אוֹ שְׁעֵרוֹת הָרֹאשׁ

כְּנֶרֶתָה שֶׁאֵין קֶץ לְהַבֵּל וְרַעוֹת רוּחַ, בַּסֵּפֶר שְׁמוּאֵל (ב, י"ז י"ז-י"ט) מְסוּפֵר שִׁיהוֹנָתָן וְאַחִימֵעָץ בָּרְחוּ מִפְּנֵי עֲבָדֵי אֲבִשְׁלוּם, וּמִמְשִׁיךְ הַכְּתוּב 'וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּית אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ בָּאֵר בַּחֲצָרוֹ וַיִּרְדּוּ שָׁם, וַתִּקַּח הָאִשָּׁה וַתַּפְרוּשׁ אֶת הַמֶּסֶךְ עַל פְּנֵי הַבָּאֵר וַתִּשְׁטַח עָלָיו הָרִיפּוֹת' וְלֹא נֹדַע דְּבַר.

וּפִי רַשִׁי וְהַמְפִּרְשִׁים כִּי לִקַּחַהּ וַיִּלּוֹן וּפְרִשָּׁה עַל הַבָּאֵר וְעַל זֶה פְּרִשָּׁה הָרִיפּוֹת דִּהִינּוּ חִיטִּים כְּתוּשִׁים וְכך הַסְתִּירָה מִחֲבוּאָם,

אֵךְ מִיִּצְרֵי הַפִּירוּשׁ הַחֲדָשׁ מִצָּאוּ "פִירוּשׁ גְּאוֹנִית" כִּי "וַתַּפְרוּשׁ עָלָיו הָרִיפּוֹת" פְּתָרוֹנוֹ שֶׁשְׁטַחָה עָלָיו "שְׁעֵרוֹת רֹאשָׁה" שֶׁאֵם יָבֹאוּ הָרוּדִפִּים אַחֲרֵיהֶם וַיִּכְנְסוּ בַּחֲצֵר אַחֲרֵיהֶם שִׁירָאוּ אוֹתָהּ פְּרִיעַת רֹאשׁ וַיִּשְׁכּוּ לָהֶם, ע"כ"ל.

'הַבֵּל הַכָּלִים', אֵיךְ הִנִּיחָה שְׁעַר רֹאשָׁה עַל פִּי הַבָּאֵר הָאֵם נִשְׁכְּבָה עַל יַד פִּי הַבָּאֵר, אוֹ שֶׁהוֹרִידָה רֹאשָׁה וְהִנִּיחָה עַל פִּי הַבָּאֵר, וְהַפְסוֹק שֶׁאַחֲרָיו מְכַחֵשׁ מְכַל וְכָל, 'וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי אֲבִשְׁלוּם אֶל הָאִשָּׁה הַבֵּיתָה וַיֹּאמְרוּ אֵיךְ אַחִימֵעָץ וַיהוֹנָתָן', זֹאת אוֹמֶרֶת

כח. 'וכל השומע יצחק', כי גם זקני העולם 'מתושלח' ו'נח' וכו' כתוב בהם 'וימת'.
כט. בעת הג'ה לדפוס מצאתי בעצמי שהעתקתי את הלשון של 'מהדורת לובלין', והלשון בגירסת 'קירכהיים' הוא כך, וַתִּשְׁטַח עָלָיו הָרִיפּוֹת. פָּרַעָה אֶת רֹאשָׁה וַתִּשְׁטַח עַל הַבָּאֵר שְׁעֵרוֹתֶיהָ, הָרִיפּוֹת פְּתָרוֹן הַשְּׁעֵרוֹת שֶׁלָּה כְּמוֹ וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וּבִתְרָגוֹם יְרוּשָׁלַיִם וּפָרַע יֵת רִיפְתָּהּ, ע"כ. וְלֹאֹר מָה שֶׁכְּתַבְתִּי לִקְמֹן בְּסוֹף הַקּוֹנְטֵרַס שֶׁגַם בַּמִּהְדוּרָה "לובלין" שֶׁלְטוּ בָּהּ יַד הַ"מִּשְׁכִּילִים" לֹא רִאִיתִי הַכֶּרֶחַ לְתַקֵּן, כִּי יֵשׁ יִתְרוֹן בִּלְשׁוֹן זֶה.

היא לא נשארה בחצר כדי להסתירם אלא נכנסה מיד הביתה, ואיך השאירה בחצר שער ראשה^ל.

ואם תטריח עצמך לעיין בפסוק במשלי (כ"ז כ"ב) שהביאם כאן רש"י וכל המפרשים, אם תכתוש את האויל במכתש בתוך ה"ריפות" בעלי, לא תסור מעליו אולתו^ו שזאת אומרת "ריפות" הוא דבר הנכתש בעלי, תתמה בעצמך מה לך לחפש תרגומים באספמא כשיש לך פסוקים מפורשים.

ז.

מתחת החבל משני הצדדין

בספר שמואל (א, כ"ה א') כתוב: וימת שמואל וכו' ונכפל הדבר להלן (כ"ח ג') ושמואל מת וגו' והקשו חז"ל והמפרשים למה נכפל,

וצריכין לתרץ הסיבה רק באחד משניהם, כי אחד לעניינו נכתב.

אבל בפי' הלו חותר בשניהם להביא סיבה.

וז"ל: וימת שמואל וגו'. מה לנו להזכיר כאן מיתתו של שמואל אלא להודיע אילו היה שמואל קיים לא היה דוד אומר למטה מן הענין אם נותר לנבל עד אור הבוקר משתין בקיר לפי שהיה מתיירא משמואל^א.

ול"ל אצל הפסוק "ושמואל מת" כתב, לפי שנאמר למטה בסמוך וירא שאול את מחנה פלישתים וירא ויחרד לבו מאוד שלא תתמה למה היה חרד, שאילו היה שמואל חיים לא היה חרד לבו לפי שהיה אומר לו מה לעשות לכך הוא אומר וכו' ולא היה לו לשאול במי לשאול וגו'. ע"כ.

ומן התימה אם שניהם נצרכים לעניינים אחרים, למה לא נכתב פעם שלישית לצורך עניינו.

ל. ומבאר שם כי ה"תרגום ירושלמי" מתרגם ופרע את ראש האשה "ויפרע ית ריפיתתה" וכתב על זה "גייגר" בספרו "פרשנדתא": "והנה אני מלפנים חשבתי כי הר"ר יוסף לא ידע דבר מן התרגום הירושלמי ועתה מצאתי כי הביאו ש"כ י"ז י"ט **אם גם לא נמצא ככה בידיו** גם דבריו נראים כזרים" ומביא כל הפי' הלזה ותרגום הירושלמי. זאת אומרת מודה הוא שאין כזה תרגום ירושלמי, וא"כ הת"י בדוי הוא, אך מה איכפת ליה לעשות את המהר"י קרא ללעג וקלס, כנראה היה תכנית שאם יצליח להם להכניס את המהר"י קרא, הם יזייפו גם גירסא חדשה של התרגום ירושלמי, וההוכחה לנכונותה יהיה המהר"י קרא הנוכחי.

לא. גם זה נראה פי' רחוק, כי למה היה מתיירא משמואל, ומה רע בזה הלוא "נבל" היה מורד במלכות, ואם אכן יש בזה פגם איך יתכן שללא שמואל היה דוד מתכוון לעשותו.

ולמה ברח מדברי חז"ל שפי' דבר המסתבר "וימת שמואל אין דברים אמורין אלא לעניינו של נבל, [שנאמר] וימת שמואל וגו', וסמך ליה ואיש במעון ומעשהו בכרמל, אמר הקדוש ברוך הוא הכל סופדין וטופחין על לבו על מיתתו של צדיק, והרשע הזה יושב ועושה מרוזחים". (מדרש שמואל הובא בילקוט שמעוני רמז קל"ד).

ח.

כלל גדול

עוד כלל גדול שפתרונו ממיר ונעלם, בספר שמואל (א, ט' י"ז) זה יעצר בעמי, כמו נעצרה נא אותך, ש"כל העוור לאדם מדחקן הוא עוצרהו".

ט.

מהו חמדת ישראל, סוסים וחמורים

זה לשונם על הפסוק (שם שם כ'): ולא תזנות האובדות וגו' ולמי כל חמדת ישראל. כלומר למי ראוי להיות כל "חמדת ישראל הם אתונות סוסים ופרדים של כל ישראל שזה דבר חמוד", עכ"ל. אכן פי' "משכילי" נודף.

פרק ד'

מזיוף מתוכו

בו נביא כמה דוגמאות שנראין כמזויף מתוכו

א.

העתקות דברי רש"י בשלימותם

כבר כתבנו על הפלא הגדול שנתברך מהדורה זו, בהעתקת פסוקים שלימים את דברי רש"י בלשונו ממשלי, ובדרך כלל בשינוי קטן ללא שינוי הסגנון ורצף הלשון, אשר כל רואיהם יודו שאינו אלא העתקה מרש"י, וגם השינויים מוכח מתוכם, שאינם אלא להסתיר עקבות ההעתקה.

והחוקרים ו'מוצאי לאור' המהדורה כבר מצינים הפלא, ונלאים להסבירה, ומה גם שישנם כמה וכמה פסוקי רש"י ארוכות שמעותקים בשלימותם, וביותר מפליא שיש כמה פעמים שרש"י מתבטא "אומר אני", או "ולכך אני אומר" וכדומה, וגם בפירוש הלזה מעותק אותן מילים "אומר אני" וכדומה, וזה אין הדעת סובלם, דאף אם היה מעתיק לשונות של רש"י בלי להזכיר את שמו, לא היה לו להעתיק בלשון "אומר אני" אלא "ופירוש רבי שלמה" וכדומה, כי הלא אין זה דבריו.

ב.

העתקת המעות

עוד פלא עצום תמצא שלא רק את הרש"י העתיקו, אלא גם הסוגריים () שברש"י.

בספר מלכים (ב, י"ז, ל"ג) יש ברש"י שני מילים 'את אלו', שעקב היותם מוכפלים ומיותרים וכנראה טעות הדפוס לכן הוסגרו בסוגריים, ולפלא שמילים אלו עם הסוגריים נמצאים גם במהר"י קרא,

וזה אכן הוכחה גמורה שעורכי המהר"י קרא 'קירכחיים' הזה אינם אלא בני דורות האחרונים שהעתיקוהו מרש"י, דאם לא כן, איך נשתרבו גם שם בדיוק אותו טעות.

וכן תמצא בספר שמואל (ב, ח' א') שהעתיקו את הסוגריים שברש"י "ויקה (דוד) את גת", שהלשון במקורו "ויקה את גת" והם העתיקו כמו ברש"י "ויקה (דוד) את גת".

ג.

ארוכות דברים ולשון יתר שלא לצורך

גם זאת מציינים החוקרים והמוציאים לאור, את ארוכות הלשון שיש במהדורה זה.

ויש מקומות שהיא מוגזמת, ומקשה לתלותן בחד מן הראשונים אשר כידוע כל מילה היה אצלם מדוד, והעתיק כאן דוגמא אחת.

בספר שופטים (ד' י"ג) כתבו כך: ויען רעהו ויאמר אין זאת בלתי אם חרב גרעון בן יואש איש ישראל נתן האלוקים בידו את מדין. אמר לו חבירו ששמע את החלום, חלום זה אין אדם יכול לפתור אותו לרעתם של ישראל ולטובתם של מדין, שהרי מחנה מדין חונים להם מתחת בעמק, ומחנה ישראל חונים להם בהר, ומנהג כל דבר עגול להתגלגל מלמעלה למטה, אבל מלמטה למעלה אי אפשר לו להתגלגל, ואפילו אם היו ישראל חונים במישור ומחנה מדין במישור שאי אפשר לצליל להם להתהפך לכאן ולכאן, עדיין אין אדם יכול לפתור את החלום כי אם לטובתו של ישראל ולרעתו של מחנה מדין, שהרי חלמתי שהלחם מכה במחנה מדין, שכן הוא מספר והנה צליל להם שעורים מתהפך במחנה מדין ויבא עד האוהל ויכרו. עד כאן הלשון.

אליך קורא יקר אציע שתעיין בקטע זה פעמיים ושלוש, ותספור כמה כפילות וארוכות לשון יש כאן, וכל זה שלא לצורך כמו שאמר "שהרי חלמתי שהלחם מכה במחנה מדין", ובוזה כבר לא תצטרך לשום הוכחה מבטן מי יצאה כתי"י זה.

ד.

מדרש בן סירא

מדרש חז"ל קשה לו להביא בלי לפקפק, אבל "מדרש בן סירא" (הנקרא "אלפא ביתא" דבן סירא) שגם הראשונים¹ וגם האחרונים² מפקפקים בנאמנותה, ויש בה דברים מפוקפקים הסותרים את חז"ל, זה כבר מביאו בשופי בלי שום פקפוק.

בספר מלכים (א, י"א) מביא בזה הלשון: ...ומלכת שבא כתוב בספר בן סירא³ שהיא היתה אמו של נבוכדנצר... והמלך שלמה נתן למלכת שבא את כל חפצה (פסוק יג) שניזקק לה, אמרה לשלמה שכבה עמי והיא היתה מלאה שיער ועשה לה מרחץ שהשיר כל השער. ע"כ

כנראה כשמדובר בגנותו של שלמה היה קשה לו ל'משכיל' לוותר על "מדרש" כזה.

פרק ה'

ח"זיוף"

הורתה ולידתה

בפרק זה יובא ההשתלשלות של הזיוף הנורא, על הזיוף שלא צלח, ובעקבותיה הגירסא השנית שלדאבוננו, הצליחו להשחילה, ולהסתיר מהותה עד הנה.

הפרקים שכתבתי עד הנה, נכתבו ברובו טרם העיון ב"נמעי נעמנים" ו"פרשנדתא" שנכתבו ע"י מייסד תנועת ה"רפורמים" אברהם גייגר שר"י, מי ש"רפאל קורכהיים" היה מקורבו ונאמנו, ולכן מכמאים את הילך רוחי כמסתפק הצריך להוכחות,

לג. עי' שו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' רס"ג) ואם נאמין לספרים חיצונים מצינו בספר בן סירא, ע"ש.

לד. עי' שו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' ה'), בשם סדר הדורות והתשב"ץ, ע"ש.

לה. סיפור זה לא נמצא בספר "בן סירא" הידוע מן הגמרא שהוא מהספרים החיצונים (שאינו אלא פסוקים בדרך מוסר דוגמת ספר משלי וכדו'), אלא נמצא בספר "אלפא ביתא דבן סירא" שלא ידוע מי חברם, וזה ודאי שבזמן הגמרא (ימי רב פפא) עדיין לא היה קיים, שהרי מזכיר בה רב זירא ורב פפא, גם יש בה דברים מפוקפקים למשל, שלשה שנולדו בלא שכיבת הורתן עם אדם, ואלו הם בן סירא ורב פפא ורבי זירא, שזה נוגד חז"ל מפורש שרב זירא היה ידוע מי אביו, מובא כמה פעמים כאבוב דר' זירא (סנהדרין כה: מו"ק כ: תענית כו: ר"ה כט. כך העיר המו"ל ספר חכמת יהושע בן סירא בשם הגאון ר' ישעיה פיק), המקור הראשון שמביאו הוא ה"שבלי לקט" שהיה כמאה מאה וחמישים שנה אחר ר"י קרא, עכ"פ אינו מובא לא ברש"י ולא בשאר חכמי צרפת בזמנו של רש"י, כנראה לא היה מצוי שם, וא"כ איך הגיע לר"י קרא ספר זה, ואף ספר בן סירא עצמו לא היה בידי רש"י (עי' עירובין סה: ד"ה בצר) ובעלי התוס' (ב"ק צב: ד"ה משולש), וספק אם כבר היה קיים מדרש זה בזמן המהר"י קרא.

ועל כן קיבצתי כל מיני ראיות והוכחות, חלקם מוצקות חלקם פחות, והצד השווה שבהם, שאינם מתאימים לפירושו של גברא רבה כהמהר"י קרא, אשר רש"י ובעלי התוס' מביאים שמועות מפיו.

אבל אחר העיון בספרים הנ"ל כבר לא צריכים שום הוכחה, כאן אפשר לראות את הזיוף בעיצומו, שלב אחר שלב, וכאשר כן אשתף אתכם בגלויים המסעירות. מי זיף את המהר"י קרא, ולאיוזה מטרה.

ותחילה פרקים קצרים אודות דמותם של הני תרי שועלים מחבלי "כרם ד' צבקות",

אברהם גייגר שר"י

האיש שחרט על דגלו ללחום על ה' ועל משיחו, לשנות את צביון כלל ישראל, ולעקור מתורת ד' מצוות שלימות, כבר בשנת תקצ"ח כבר ארגן אסיפה בעיר "וויסבאדן" איד לחבל כרם ה', וכשלא הצליח לא אמר נואש, ובהיותו עוזרו של הרב בעיר 'ברעסלוי' הצליח בשנת תק"א לתפוס את המשרה כ"רב העיר' (המשכילי) 'ברעסלוי'.

המשרה הנ"ל קידם אותו יותר, ובסיון תר"ג ארגן עם חבריו אסיפה, שלדאבוננו מאותו אסיפה התחילה תקופה שחורה בתולדות ישראל בהתייחסות תנועת כת הרפורמים, ובאותו אסיפה כבר קבעו והרסו כמה מצוות התורה ה", והחליטו לכפור בחז"ל בקבעם שחז"ל אין להם הסמכות לקבוע לכל דור ודור את תקנתם, וכי חז"ל אינם נקיים מביקורת, ולכן יכולים לתקן תקנות חדשות בכל דור לפי רוח הזמן, "עפרא לפומיהו".

ועל אותה אסיפה נעו אמות הסיפים כשכל גדולי הדור יצאו נגדם בחרב וחנית ובראשם המהר"ם שי"ק וכל תלמידי החת"ם סופר וצ"ל, להוציאם מחוץ לכלל ישראל, ובסיון תר"ה ארגן אותו איש שוב אסיפה והפעם בעירו ברעסלוי, ובה כבר התירו בפרהסיא גישואי תערובות רח"ל, וקבעו כי אפשר להזיז את יום השבת ליום א' כיום מנוחה למי שצריך לרגל פרנסתו לעבוד ביום שבת ה".

מאוחר יותר עקב חילוקי דעות בינו לבין 'זכריה פרנקל' ראש בית מדרש רע-בנים ב'ברעסלוי' ומקים את כת ה"קונסרבטיביים", עבר אותו 'גייגר' לעיר פרנקפורט שם קיבלוהו המשכילים לרב העיר, במקביל להגאון רבי שמשון רפאל הירש וצ"ל ששימש כרב הקהילה הקטנה מיראי ד' שנותרה לפליטה בפרנקפורט, שעל אף היותה קהילה קטנה לעומת קהילת המשכילים הגדולה, לא חת ולא זע מאותו איש, ולחם עמו מלחמת חרמה בכל דרך אפשרית, עד שברח לברלין שם שוב קבלוהו המשכילים למנהיגם, ובמלחמה זה הציל הגאון הנ"ל את שארית הפליטה בגרמניה.

רפאל קירכהיים

ממקורביו ואיש נאמנו של 'גייגר', שאף השתתף באסיפת ה"ל היה 'רפאל קירכהיים', בהיותו סוחר ממולח ואיש אמיד תרם רבות לפעולות האסיפה ה"ל ולהשגת מטרותיה, ובהיות שאחת ממטרות האסיפה היתה השתלמות על מוחם וליבם של כלל ישראל, בעיקר בהסמט העיסוק מדברי חז"ל והשקעתם לדברים אחרים כחכמת הדקדוק ותיקוני הלשון והיסטוריה וכדומה, לכן היה צורך להם בהדרת ספרים, ובפרט ספרי הראשונים העוסקים בדקדוק או בהיסטוריה וכדומה וכן בפירוש המקרא למען הראות מלפיהם כ'מוציא לאור' גנאי הראשונים, ובוה שבו את לבות עם ה' הצמאים ומתרפקים לתורתן של הראשונים, ובהיותו בעל יכולת נכנס בעובי הקורה והתחיל לאסוף הרבה כת"י וספרים ישנים, שזה היה אחד מעיסוקי המשכילים, לעסוק ב"עתיקות" ולחקור תדמית הראשונים ולכתוב פרשנות עליהם, ולהוציא ספרים נדירים וכדומה.

כמו כן התעסק הרבה להשמיץ את יראי השם, ופרסם מאמרים בכתבי עת נגד הרב רש"ר הירש וצ"ל, וכמו כן תרם רבות ל'בית מדרש לרע-בנים' של זכריה פרנקל ה"ל, ובעיקר עזר להם להקים "אוצר ספרים" עם הרבה ספרים נדירים כדי לעודד ולרומם תדמיתם.

הזיוף שלא צלח

בשנת תר"ח יצא ספר בשם "נטעי נעמנים" אשר חתום עליו כמחברו "שלמה זלמן היילבערג מתושבי בערסלוי"

הספר מכיל לדבריו ליקוטים מכת"י מפירושי ר' יוסף קרא ובני דורו על מקומות שונים בספרי תנ"ך.

כשמונה שנים לאחר מכן בשנת תרט"ז, הוציא 'אברהם גייגר' ספר בשם "פרשנדתא", ובה המחבר הנאלח אינו בוש להודות בפומבי, כי ה"נטעי נעמנים" אינו אלא פרי יצור כפיו, והוא הוא המחבר והמלקט, ואת השם "שלמה זלמן היילבערג" (כנראה שם בדוי) מסווה רק בה"מוציא לאור"

מסמיכת הוצאות ה"נטעי נעמנים" אך כשנתיים אחר האסיפה ה"ל, מתבהרת התמונה כי הוצאת הספר היתה כהמשך להחלטת האסיפה לאי התלות בסמכות חז"ל ה"י, והרצון לבקר אותם בביקורת, ולהראות שדבריהם אינם מחייבים וסופים, לכן היה צורך לו, להמציא כביכול ספרי ראשונים התומכים בביקורת על חז"ל, ובהתמנת ארם בין השיטין להחליש את אמונתנו בדברי חכמינו, בחירה מוצלחת מבחינתו היה המהר"י קרא, שרש"י שפירשיו התקבלו ביותר בתפוצות ישראל מזכירו כמה פעמים, ושמזו מוזכר בעשרות כת"י, ובכמה ספרי הקדמונים, ואעפ"כ עדיין לא נדפס ממנו שום ספר עד אז, כך שיהיה יותר קשה להתחקות ולהשוות, ובכך לגלות את מעשה תרמיתם, ולכן בהקדם האפשרי הדפיס רק כליקוטים מכת"י.

וכפחד הגנג במחתרת הוציאה בשם בדוי, אולם לאכזבתו הספר לא נקלט כמהימן וגם חבריו פקפקו באמיתותו, לכאורה עקב איכות הלשון שהיה מאוד עמום ומשונה, וכמו כן דמיון הלשון התואם לזמנו ולא לזמן הראשונים, ובעיקר פירושים מפוקפקים וריקים מכל תוכן, כמו למשל: 'ועלי הכהן יושב על הכסא שהיא משמרת הקודש ונמנה להיות שופט ופקיד להיות בהיכל גוער כל משתגע', או: 'בין רגליה כרע נפל וגו' בשעה שהרגתו עמדה אצלו ורגליה משני עברי ראשו אחת מכאן ואחת מכאן'.

ומה גם שהפירושים לא היו מצויים בכת"י הנודעים של מהר"י קרא, והיה קשה לו להסביר מהיכן לקח הפירושים.

הזיוף החדש

לכן מצא רעיון נפלא להמציא מחדש כת"י (יחיד), שבצירוף מקרים מוזרת, מכל הספרות ומכל אספני עתיקות, הגיע הכת"י דווקא לידי איש סודו 'רפאל קירכהיים'.

אומר ועושה, בשנת תרט"ז הוציא 'גייגר' ספר חדש בשם "פרשנדתא" בהוא מודה לא פחות ולא יותר בזה הלשון: 'ובעת אשר "נמנעתי הנמועים" ההם לא היה לגנר עיני ספר מספריו (ר"י קרא) כי אם קבצתי פעם במצאי פירוש מובא על שמו פעם על פי השערה מתוך כ"י שונים את אשר חשבתי כי מעשי ידיו הוא'.

ממש מודה בכולו ה"לקוטים" אינם אלא השערות ושמועות ותו לא, וכבר מובן הכל, ממה פחד, כשהוציאו על שם בדוי.

1... פתאום נולד ש'הר"ר רפאל לייב קירכהיים אשר בידו הפי' הזה על נביאים... ובטובו בא גם לידי הכ"י הזה על איזה חדשים והעתקתי לי ממנו כזה וכזה'.

מגלה פרצופו

ואח"כ מתחיל להביא ליקוטים מהכת"י החדש (קירכהיים) ואינו מסתיר שמחתו בזה הלשון "והנה כבר חוויתי את דרכו ומשפטו איך יגע לחקור אחרי הפשט ובמצאו שש בו ויחזק בו ולא ימוש ממנו והננו לחזק את דברי ולהוסיף איזה משלים ואלה הם".

ומתחיל להביא פירושים שיש בהם לשונות שתוכנם ההסתיונות מדברי חז"ל ואביא מקצתם כפי הסדר.

"ואם לא שאמרו רבותינו שאין משיבין על דברי אנדה תשובה גדולה יש לי להשיב... ע"כ חדלתי לי לפרש מקרא זה אחר מדרשו"

"ובלא מדרשו יודעין הכל, שחכמת מצרים מרובה"

"במעשה אופן המרכבה..." (עי' לעיל סוף פ"ב כל הלשון המולול ברש"י בביטויים משפילות).

"במקרא" זה אני אומר יב"ש שזהו פשוטו ומליצתו וברירו של דבר ולא כפוסח על שתי סעיפים

"ומדרש" אנדה ראיתי ושגור בפי הכל ותמיה אני על כמה פרים שנשחטו לע"ז... אלא שאין משיבין על דברי אנדה" (הובא בשלימות בפרק ב' סעיף ד').

אכן נודע פרצופו האמיתי שמטרתו אינו אלא ההסתייגות מדברי חו"ל, שאינם "הפשט" כלשוננו.

ובגמרנו להביא הלשונות "הנפלאים" הנ"ל, חוזר הוא על קיאו בזה הלשון "כן דרכו לתקוע יתד על הפשט ויחזקוהו במסמרות לא ימוט". ע"כ.

מן הקצה אל הקצה

ואם נשאר לך עדיין שמץ של ספק אם יש כאן זיוף, הראך פלאות. בכתב יד של קירכהיים יש הרבה דברים שפירשן ממש להיפך ממה שפי' ב"נמעי נעמנים" ורואין בעליל איך שהוא מכניס ומוציא ומשחק בפירושים.

ואביא כמה דוגמאות.

בספר שופטים (ה' ד'): ה' בצאתך [וגו'] משה אדום. אמרו רבותינו (עיין ע"ז ב:) שהלך לשעיר ולשדה אדום ליתן להם התורה... זהו מדרשו, אבל לא ידעתי הדבר לישבו על אופניו ואין זה פשוטו, ואני הוסיף להפליא הפלא ופלא מה ענין מתן תורה לבאן, שחזרתי על כל השירות שנאמרו על הניסים שנעשו לישראל ולא מצאתי שידברו דברי השירה אלא מן המאורע ... למדנו שכל דברי השירות הללו מן הקורות אותם, ובאין מניח לו את הנס ומשורר על צאתו משעיר. (כת"י קירכהיים).

וב"נמעי נעמנים" כתב בדיוק להיפך, וז"ל: ה' בצאתך משעיר כך מנהג המשוררים להזכיר בשירתם בתחילה מתן תורה כגון משה וזאת הברכה ויאמר ה' מסיני בא...

שם (י"ג ה'): והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלישתים. אי אפשר לומר ששמשון החל להושיע את ישראל מיד פלישתים, שהרי שמגר היה לפניו שהכה את פלישתים... אלא והוא יחל, פתרונו דבר זה שהוא נזיר ממעי אמו, יגרום לו שהוא יחל להושיע את ישראל מיד פלישתים. (כת"י קירכהיים).

וב"נמעי נעמנים" כתב בדיוק להיפך, וז"ל "הוא יחל להושיע לשון התחלה, יתחיל להושיע אותם, אבל לא ישמידם עד שעמדו שמואל ודוד הם השמידים עד כלה". ע"כ.

בספר שמואל (א, ט"ו ט'): "והמשנים. כמו שמנים, ד"א משנו שגדלו כל צרכם, שכפלו כל שנותם...." כ"כ ב"נמעי נעמנים".

וב"קירכהיים" כתב להיפך וז"ל: "משנים פתרונו שגדלו כל צרכן... ולא בשפותרין משנים לשון שמנים". ע"כ.

ועתה, הראך עין בעין "שחור על גבי לבן" איך שהכותב כתב יד "קירכהיים" עיין ב"נמעי נעמנים" בעת כתבו את הפירוש, ותיווכח שכותב כתב יד קירכהיים כתבו אחר הדפסת ה"נמעי נעמנים" בתר"ה.

כבר הכאנו לעיל (פ"א ס"ב) שבשופמים (י"ד ח-ט) על הפסוק: והנה עדת דבורים בגוית האריה ודבש, וירדהו אל כפיו וילך הלוך ואכול. כתב המהר"י קרא "קירכהיים" ותימה, האך נזיר יוכל לאכול אוכל שנגע ב"נבילה".

ותמהנו מה ענין נזיר לטומאת נבילה, הלוא הנזיר לא נאסר אלא בטומאת מת.

והתי' תמצא ב"נמעי נעמנים" בספר שופמים (י"ג ד') וז"ל: ואל תאכלו כל טמא, לפי שאם יש לו לאדם חולין טמאין הוא אוכל אותם בימי טומאתו אבל את לא תאכלי כל טמא אפילו בימי טומאתך. (דהיינו שכאן בשמשון היה צווי מיוחד שאפילו חולין בטומאה היה אסור לו).

חזור לך ל"קירכהיים" מה פירש בה "ואל תאכלי כל טמא, דברים האסורים לנזירי". דהיינו שאין כאן צווי מיוחד, ושמשון אינו אסור בסתם טומאה.

וא"כ לא מובן איך מקשה להלן: ותימה, האך נזיר יוכל לאכול אוכל שנגע ב"נבילה". הלוא טומאת נבילה אינה מהדברים האסורין לנזיר.

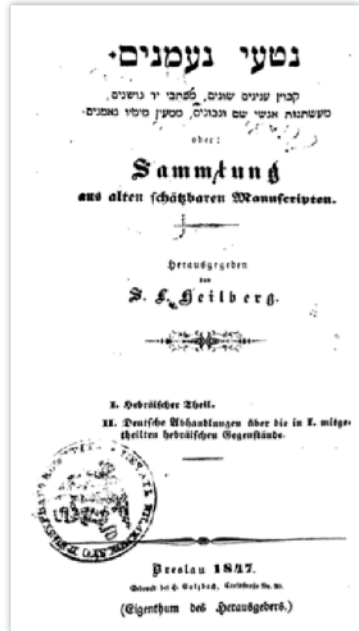
אך פשוט מאוד, בתר"ח עשה את ה"נמעי נעמנים" ואח"כ כשעשה הפירוש החדש "קירכהיים" הסתכל והעתיק מ"נמעי נעמנים" שכתב "ואל תאכלו כל טמא, לפי שאם יש לו לאדם חולין טמאין הוא אוכל אותם בימי טומאתו אבל את לא תאכלי כל טמא אפילו בימי טומאתך".

ולכן הקשה להלן "ותימה, האך נזיר יוכל לאכול אוכל שנגע ב"נבילה".

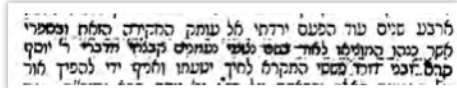
ואח"כ הגיה, וחזר בו והחליט לפרש כמו שחז"ל אמרו "ואל תאכלי כל טמא, דברים האסורים לנזיר", אך ל'מזלו' שכח למחוק להלן את "ותימה, האך נזיר יוכל לאכול אוכל שנגע ב"נבילה". ונתפס הגנב בקלקלתו.

ל. ופי' רש"י (סוטה ט): דברים האסורים לנזיר. משרת ענבים כגון נזיר ששרה ענבים במים ויש בהם טעם יין דלא נפקא מכל אשר יעשה מגפן היין.

נטעי נעמנים שהדפיס א. גייגר בתר"ח ע"ש בדוי "שלמה זלמן היילבערג"

"פרשנדא" שהדפיס "גייגר" בשנת תרט"ז

ואינו בוש להודות שהוא חיבר את הנטעי נעמנים, (ע"ש בדוי).

לסיכום

מדובר כאן בכתב יד שלא היה לנו שום ידיעה עליו לפני שהגיע לידי "קירכהיים", לא מהחיד"א שנסע ע"פ ארצות וביקר המון בתי עקד לספרים, פרטים וממלכתיות כאחד, וראה וחקר ושמע המון עדויות על כת"י וספרים נדירים, והעלן על הכתב.

ולא משאר ספרים וחוקרי כת"י ועתיקות, יהודים ושאנים, שמלפני כמאתיים שנה, ואין לנו שום ידיעה איך נתגלגל הכת"י לדיו, ממי קיבלו, והיכן היה מונח עד אז.

אלא פתאום הגיע "כתב יד" מ"שמי מרום" בדיוק אצל איש סודו ונאמנו של 'א. גייגר', שבדיוק כתב כמה שנים לפני כן ספר "לקוטים" מכת"י רבי יוסף קרא ע"פ שמועות ואומדנות כאלו אשר הכריחו אותו להוציאו ע"ש בדוי, ואשר תוכן הכת"י סותר את הפירושים בספר הלקוטים "נטעי נעמנים".

ו'בדיוק' מכל הספרים ומאמרים ופרשנות שהוציאו 'גייגר וקירכהיים' וחבריהם לא מצאה ידם היכולת להוציא לאור כת"י זה, וגם לא יכלו להגיע לעמק השווה עם מדפיסי 'מקראות גדולות לובלין' ושאר המדפיסים כ'אלמנה והאחים ראם' וכדומה.

ולכן נשאר "ספר בהיכל" כיובל ויותר, עד שמצאו גואל שהסכים להעתיק ולפרסמן בכתב עת המדעי, ואז תקופה מסוימת אח"כ בימי מלחמה וצר, מכל האוצרות הנבזים, בלעה הארמה כת"י זה בדווקא.

ו'בדיוק' מכל עשרות קטעי גניזה עם פירושי ר"י קרא שנתגלו בינות כרכי ספרים ישנים בכל קצוות אירופה במאה שנים האחרונות, בדיוק מזה ומתוכנו לא מצאו שום רמז.

ו'בדיוק' כת"י זה (יהושע שופטים ומלכים) נשכח יקומה מכל מעתיקי הכת"י בכל קצוי אירופא בדורות הסמוכים למהר"י קרא, אשר הכריחם העתקת פירוש רש"י במקומה.

ומכל פירושי המהר"י קרא ישעיה, ירמיה, יחזקאל, תרי עשר, ושאר כתבי קודש, 'בדיוק' בעת כתבו ד' ספרים אלו (יהושע שופטים שמואל ומלכים) עברה עליו רוח מלחמה על מדרשי חז"ל ואגדתם, עד שהחרימם בכל מכל מספר שמואל [לעיל פ"ב], והמלחמה היה כה עזה, עד שאפילו על רש"י שהוא היה עומד לפניו והתפלפל עמו, לא יצא נקי משבט לשונו כמי ש'מהפך דברי אלוקים חיים ומטעה כל ישראל אחריו' (רח"ל).

ו'בדיוק' בעת כתבו פירוש זה גבר עליו מלאך השכחה, ושכח פסוק מפורש מגובה פני "בית הראשון" [לעיל פ"א אות א'] עד שהוכרח לילך לרבו שגם הוא כמותו טעה בפסוק מפורשת, וע"כ מסר לו קבלה מוטעית.

המסקנא המתבקשת הוא: **לא ולא**, חלילה לנו לתלות כזה בקדוש ד', שרש"י ובעלי התוס' השתעשעו עמו, ואל לנו לתלות בצירופי מקרים רחוקים כאלו, כי קרוב ורחוק תולין בקרוב, הלוא המה 'גייגר' ופמלייתו, שכבר נתפסו בקלקלתם בנסיון זיוף לקוטים ממחר"י קרא, ורוח תעתועים היתה מנת חלקם, לחבל כרמים ולפרוץ גדרים, ולהם יאה כאלו כללים, "כי מיתה בכל מקום בתורה בקיצור שנים", ו"כי תפקיד הנכנס לקדוש הקדשים, להיות פקיד גוער בכל משתגע", ו"על מה יקונן מלך, על כלים ריקים באין צריכין", אוי לאונים שכך שומעות, איך הטעו עם ד' צבקות.

ועתה בון תבין, "איך שני הנביאים, רש"י והמהר"י קרא בסגנון אחד מתנבאים", ו"איך תשאיר אשה שערות ראשה בחצרה", ו"איך אדם אם שור יחדו יחרשו", ו"מה הרב לתלמידו ישנן כל ימיו" "ולמה פר אחד יסרב להיקרב לעז, וחבריו לא", ו"האם משוררים מעניינים ימרו",

כי השקר כל יוכל, כפרי דמיונו ירחיב, ו"בין גלעד לגלעד מערב", ו"מים לשנה יקרא", "בשר תאווה גם בארץ יאסור" ו"נזיר לנבילה כל יטמא", "ספרי חיצונים בשופי יביא, אך מחו"ל יתרחק", חמורים וסוסים נקראים אצלו "חמדות ישראל", מ"אגדות חז"ל מתלוצץ", "שמועות חכמינו יגזול בלי לגמגם" כי אם את השמר תתבע, מענת אירכסא יטעון.

ומכאן מודעה לאורייתא, לכל ה"מוציאים לאור" פירושי ראשונים וקדמונים אשר היו ספונים כל השנים, חכמים חוהרו בדבריכם, כי אין לסמוך על ספרים שנדפס בו פירושי קדמונים, אפילו נדפס לראשונה לפני כמאה שנה ויותר, רק אחר חקירה ודרישה, מי הוא המעתיק והמוציא לאור לראשונה, והאם הוא בר סמכא, וכמו כן יש להתחקות ולבדוק ולהשוואות אם אכן נמצא כזאת בכת"י ישנים, וביותר צריך בדיקה באם הודפסו תחילה ע"י המשכילים וחבריהם אשר חשודים לזיוף ולמשמש.

הבחרה והתנצלות

כל זאת עלו במצודתי אחרי חקירה ודרישה עד מקום שידי יד כהה מוגעת, כל זאת קצת בחיפזון, כי ירט הדרך לנגדי (מצוות השבת אבידה, כי איך אדע כמה הוצאות ספרים ומולי"ם שוקדים כרגע על הפ' הלז).

והיה מן הצורך לחקור ולהשקיע יותר, ולא הגיעה ידי לכמה וכמה מאמרים שנכתבו ע"י המשכילים, פרופסורים, דוקטורים למוניהם, בפרט מ'קירכהיים' 'גייגר' וחבריהם או ע"י 'שמעון עפענשטיין', בכל מיני כתבי עת, אשר ידי קצרה להגיע אליהם, או שנכתבו בגרמנית אשר לא אשמע לשונו, והסתפקתי לעת עתה בחקירה זו, בתמחי יתדותי כי איננו אלא כמעיר בעלמא.

ובקשתי שטוחה להעמיד אותי על דיוקן של דברים, הן על תוכן הדברים הן "אישים" הנזכרין כאן, או על השתלשלות הדברים וכו', כי עדיין החקירה בתחילתה.

ואפרוש כפי לשמים בהודאה על העבר ובתפילה על העתיד, כי 'האמת מארץ תצמח'. לנקות נחלת ד' מסיגים וקוצים.

תם ולא נשלם

כאן נציג לציבור טבלת העתקות שהועתק מפירש"י לתוך 'פי' ר"י קרא', כדי שכל אחד יוכל בקל לבדוק ולהשוות, ובהיות כי רבים הם החגנו רק על כמה קאפי' ב"מלכים", יש לציין שב"הושע" לא מצאתי העתקות רק בסופו, וכן ב"שמואל" כמעט לא מצאתי העתקות, לעומת "שופטים" ובפרט ב"מלכים" שהוא מלא ממש בהעתקות.

הקו למטה מסמן השינויים שיש בין רש"י למהר"י קרא

מלכים א

פרק ג' פסוק ז'.

לשון המהר"י קרא
ועתה ה' אלקי אתה המלכת את עבדך תחת דוד אבי ואנכי נער קטן. בן שנים עשרה שנה היה, וזה לך החשבון ויקרא שמו ידידיה (שמואל ב יב כה), בו בפרק ענה אמנון את תמר שנאמר ויהי אחרי כן ולאבשלום בן דוד אחות נגד^י, מקץ^י שנתים ימים ויהיו גוזזים לאבשלום והרג את אמנון ואבשלום ברח וילך גשורה ויהי שם שלש שנים הרי ה' שנים ושם לירושלים וישב בירושלים שנתים הרי ז' לשלמה ומרד באביו ונהרג, אחר זאת ויהי רעב בימי דוד שלש שנים הרי עשר, באחת עשרה מנה את ישראל וישוטו בכל הארץ תשעה חדשים בשנת מותו תיקן המשמרות שנאמר בשנת הארבעים למלכות דוד נדרשו הרי שנים עשרה למלך שלמה, וזהו ואנכי נער קטן ולא אדע צאת וביא:

לשון רש"י
נער קטן. בן שנים עשרה שנה היה, וזה לך החשבון ויקרא שמו ידידיה (שמואל ב יב כה) בו בפרק ענה אמנון את תמר שנאמר ויהי אחרי כן ולאבשלום אחות, מקץ שנתים ימים ויהיו גוזזים לאבשלום והרג את אמנון ואבשלום ברח וילך גשורה ויהי שם שלוש שנים הרי חמש שנים ושם אבשלום לירושלים ושם בירושלים שנתים הרי שבע לשלמה, ומרד באביו ונהרג, אחר זאת ויהי רעב בימי דוד שלש שנים הרי עשר, באחת עשרה מנה את ישראל וישוטו בכל הארץ תשעה חדשים בשנת מותו תיקן משמרות שנא' בשנת הארבעים למלכות דוד נדרשו הרי שנים עשרה למלך שלמה:

פרק ד' פסוק א'.

לשון המהר"י קרא
מלך על כל ישראל. משראו את חכמתו, שמחו כולם במלכותו:

לשון רש"י
מלך על כל ישראל. משראו בחכמתו, שמחו כולם במלכותו:

ל. בשים לב, המילה "מקץ" לא מופיע בפסוק, לשון הכתוב הוא ויהי לשנתיים ורק במהדורות רש"י כתוב "מקץ" שנתים, ואיך גם זאת ידע להעתיק בדקדוק רב.

פסוק ג ד"ה המזכיר

לשון המהר"י קרא

המזכיר. איזה משפט בא לפניו ראשון שיפסקנו ראשון:

לשון רש"י

המזכיר. איזה משפט בא לפניו ראשון שיפסקנו ראשון כך שמעתי:

פסוק ה ד"ה על הנציבים

לשון המהר"י קרא

על הנציבים. שנים עשר פקידים שהיו לכלכל את המלך ואת ביתו:

לשון רש"י

על הנציבים. שנים עשר נציבים היו לכלכל את המלך ואת ביתו:

פסוק ו

לשון המהר"י קרא

על המס. שהעלה על ישראל כמה שנאמר ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל:

לשון רש"י

על המס. שהעלה על ישראל כמה שנאמר ויעל המלך שלמה מס:

פסוק ז

לשון המהר"י קרא

לוי חבל ארגוב. ממונה היה עליהם לגבות מנת המלך, כי משפט המלוכה יש לגבות יציאתו מעם הארץ כמנ שנאמר במשפט המלוכה בספר שמואל (א' ח'):

לשון רש"י

חבל ארגוב. ממונה היה עליהם לגבות מס המלך, כי משפט המלך יש לגבות יציאתו מן העם כמה שנאמר במשפט המלוכה בספר שמואל (א' ח'):

בגמר הכנת הקונטרס, התעמקתי קצת יותר, ב'מהדורות ר"י קרא לובלין', וכן הצצתי קצת בשאר מהדורות מהר"י קרא, ומצאתי גם בו כמה תמיהות וריעותות, אם כי לא בכמות וב'איכות' כמו במהדורת 'קירכהיים'. על כן לבי אומר שהסיפור הוא הרבה יותר גדול משחשבת, וכנראה שחלו ידיים זרות, וגם במהדורת 'לובלין' ושאר המהדורות הגיע יד ה'משכילים' והשחילו בתוך הפירוש פה ושם משלהם, זאת אומרת שבבתי מדרש ל'רע-בנים' שהקימו בזה אחר זה ועמדו כמאה שנה ויותר, חלק גדול מעיסוקם היה לטשטש ולזייף גבולות הראשונים, וכי מה היה להם לעשות יותר...

אך כיון שהדבר מצריך בירור רב, על כן אני רק מביא כמה גרגרים שעלו במצודתי, ואקווה בע"ה בל"נ להוציא במשך הזמן עוד קונטרס עם סקירה רחבה יותר ממה שיעלה באמתחתי, ואשמח מאוד לעזרת הציבור לבירור וליבון הדבר.

א. מה שהפך את ליבי לתור ולבדוק יותר לעומק בפירוש המהר"י קרא (לובלין) הוא פירוש תיבת ה'ריפות' (המובא לעיל פ"ג אות ר') שגם במהדורת 'לובלין' מובא הפירוש שה'ריפות' היינו שער ראשה (שמואל ב' יז יז-יט) תוך ציון ה'תרגום ירושלמי' שאינו

בנמצא, שהלב ממאן להאמין שת"ח מן השורה יפרש פ' כזה כ"ש להלבישו על חד מן הראשונים כמהר"י קרא.

ב. ב'שמואל' ב' (א' ו') כתוב (בפירוש המיוחס, 'לובלין תרנ"ז), נקרא נקריתי לשון "אירוע", ולאחר החיפוש לא מצאתי בראשונים ובאחרונים שישתמשו בלשון "אירוע", ולשון זה כנראה הוא מהלשון החדש הנקרא "עברית" ראשוני מייסדיה היו ה"משכילים" כידוע לה.

ג. ב'שמואל' ב' (שם י') בזה הלשון "ואקח הנזר אשר על ראשו ואצעדה אשר על זרועו. יש תימה מה להם למלכים להוליך צמידים ונזר למלחמה מקושטים בכתר מלכות. אלא אצעדה אלו תפילין שבזרוע. ונזר אלו תפילין שבראש. ובתרגום יונתן מוטפתא דעל דרעה. ועל חנם שינו פ' המקרא שמנהג המלכים לצאת מקושטין עדי זהב כמו שמצאנו במדינים שנלחמו עם נדעון דכתיב אשאלה מכם שאלה ותנו לי איש נזם שללו כי נזמי זהב להם וכתיב ויהי משקל... ובגדי ארגמן שעל מלכי מדין... וכתיב בעמון ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו וגו' למדנו שיוצאין מקושטין במלחמה" עכ"ל,

הנה, מי יכול לדמות מלכי האומות שגאוותם ושחצנותם בראשם גם בעת מלחמה, למלכי ישראל שענוות ה' על פניהם, הלוא כל זה נאה ויאה ל"משכילים" שעיקר דאגתם להפוך 'ככל הגויים בית ישראל', ולכן בראיה מפוקפקת כזה אינם בושים להשיג גם נגד חז"ל.

ד. ב'הושע' (י"ד ט"ו) (כפ' מהר"י קרא הנדפס בסוף ספר יהושע (לובלין תרנ"ז)) כתוב בזה הלשון: "ועתה תנה לי את ההר הזה אשר דבר ה' ביום ההוא. יש תמיהא בדבר היכן דבר, אם אמר הכתוב (דברים א' לו) ולא אתן את הארץ, אין זה כי אם להצילו ממתי מדבר, אבל ליטול "שכם" אחד על חברו לא שמענו".

ומה שצריך עיון הוא ההשתמשות בלשון "שכם" כ"חלק", שאף שמצאנו כמה פעמים במקרא ש"שכם" פירושו "חלק", מ"מ לא מצינו שיהא הלשון הזה בשימוש לא אצל הראשונים ולא אצל האחרונים וגם לא בפירושי כמהר"י קרא, ותמוה שהמהר"י קרא ישתמש בלשון זה ל"פ,

לה. כשאחת ממטרותיהם בתיקוני ה"לשון הקודש המדומה" היה להתבדל מלשון קודש המורגל עד אז שהוא מעורב מלשון הקודש וארמית, והם במלחמתם נגד חז"ל ניסו בכל כוחם לברר ולהשתמש רק בלשון קודש, ללא עירוב ארמית, כמו שימצא כל המעיין בספריהם.

לט. ואביא כאן עוד לשונות מוזרים, גנותו 'העיר' הכתוב (מלכים א' ג ב - לובלין תרנ"ז), גם מצאנו כמה דברים מוזרים, כגון פסוקים שלמים או משפטים שלמים בלע"ז (עי' יחזקאל יא יא, ושם כג ח). עי' גם (שם לד כא) בזה הלשון "וכן פירשו חז"ל בשור שדחף את חברו לכור, שאין דחיפה אלא מן הצד" ואם איני טועה אין גמרא כזה.

ובעיקר יש לתמוה שנראה כמתנגה בדברי חז"ל על שוא, כי הלא ללא דבריהם שקיבל כלב את חברון יען דרך בה אין לנו פירוש אחר במקרא, וגם הוא לא מפרש פירוש אחר, ולמה לתמוה על שוא, ומה גם שדבריו אינם מובנים וכי מי אמר שקיבל חלק אחד יותר מכל ישראל, הלא כל מה שהובטח לו, הוא רק שקיבל את חברון לחלקו, אבל חלק יתר מאן דכר שמויה.

ה. ב'יחזקאל' (ט"ז ו) בזה הלשון: "ומה שכתב שני פעמים בדמיק חיי כדי למלאות את הניגון". ע"כ. (ר"י קרא 'לובלין' תרנ"ז). רח"ל מפירוש כזה, כידוע אין קוץ ותג מיותר בתורה, ומעמי המקרא' משמשים ל'כתובים' ולא להיפוך.

ו. במלכים א' (י' כ"ז): ותגע כנף הכרוב האחד בקיר. "המערב". וכנף הכרוב השני נגעת בקיר. "מזרחי". ע"כ. (ר"י קרא הנדפס בסוף מהדורת 'לובלין' תרנ"ז) וכן מפרש במהדורות 'קירכהיים', וזהו היפך פירוש כל המפרשים כי כנף כרוב אחד נגע בקיר הצפוני וכנף הכרוב השני נגע בקיר הדרומי, ולכאורה נגד פשטות המקראות, וזה גם מאוד מוזר לומר שה"ארון" לא היה מונח בין שני הכרובים, אלא בהיכנסם ל'קודש הקדשים' היה כרוב אחד מאחורי ה"ארון" וכרוב אחד מלפני ה"ארון", וגם אינו מוכן מהיכן למדו "מערב ומזרח" ומה הכרח יש בכך, ואם נכון הדבר שכל זה הוספת ה"משכילים", כבר יתיישב הכל על הלב...

(ואישתף) אתכם, שיש לי גם קצת הרהורי דברים שאולי ופן כל הכת"י שמיוחסים למהר"י קרא אינם אלא זיוף בעלמא אבל כפי שכבר כתבתי איני בקי בטיב הכת"י, ובפרט שנצטרך בזה לומר שלא כתב יד אחד זייפו, אלא כמה וכמה וזה קצת רחוק (אם כי לא מופרך בהתחשב שב'בתי מדרשות' שלהם ישבו שנים על גבי שנים חבורות שלימות, וכפי הנראה מספריהם עסקו רבות סביב פירושי הראשונים על תנ"ך) ואיני לוקח בזה שום מסקנא, רק כמעיר בעלמא, וזה אחלי.

כידוע פירושי המהר"י קרא על נביאים ושאר ספרים אינם נסמכים על כתב יד אחד או שנים, רק יש מספר מכובד של כתבי ידות, לכל הפחות 5-6 ואף יותר שקיימים עד היום בשלימותם, ובוודאי לפני כמאתיים היה מן הדין שיהיה מספרם גדול מהיום, וכאן התמיהה עולה איך לא ידע החיד"א מזה מאומה, ואינו מזכיר מזה ב"שם הגדולים", הלא כל אוצרות מלכים היו פתוחים לפניו, ובכל קהילות הקודש קבלוהו בכבוד גדול והראו לו מטמינותיהם, ואיך לא הגיע לידו אפילו העתק אחד מאותם כת"י, או לכל הפחות עדות גמורה מתוכן הכתבי יד.

וכן הפלא שבמאות השנים מעת המצאת הדפוס עד תקופת ה'משכילים', הלא ירדו לדפוס אלפי ורבבות ספרי קודש בכל מקצועות התורה, ואיך נעלמה מעיני המרפסים כל הפי' הזה, שהיה כל כך נפוץ שעד היום יש עדיין כמה וכמה כת"י בשלימות, ובפרט בשים לב בערכו הגדול, בן דורו של רש"י עם פירוש מסודר כמעט על כל ג"ך בשפה כל כך ברורה, והמדובר הוא בפירוש על ג"ך שאין עליו כמעט פירושים (מול מאות ואלפי הפירושים שיש על התורה או על התלמוד וספרי הלכה)

רק לשבר את האוזן בראשית תקופת הדפוס נדפסו מאות פירושים על רש"י על התורה, ופירוש כל כך מבוקש וכל כך נפוץ בכמה וכמה כת"י לא מצאו לו גואל.

גם מהדברים שנתתי אל ליבי, כי בדרך כלל כשמוצאים בכת"י אחת טעות מפורסם, לא תמצא אותו טעות בכל הכת"י, כי בדרך כלל 'טעות' לעולם חוזר ונתקן, וכאן מצאתי 'טעות' מפורסם בכל הכת"י,

המדובר על תחילת ספר שמואל שנמצא בארבעה כתבי יד, ובכולם כתוב אחר פסוק ב' "עד כאן פירוש רבינו שלמה ומיכן ואילך פירוש ר' יוסף קרא" או כדומה, אף שאיננו נכון כי מתחילת ספר שמואל כבר אינה פירוש רש"י, ואיך כולם טעו והעתיקו אותו טעות זה מזה, בו בזמן שמפורסם הרבה כת"י מרש"י על נ"ך ששם אפשר לראות בעליל, מהו פירוש רש"י ומה לא, ומה גם שהכת"י הראשון מיוחס לשנת ה' י"ד והאחרון לשנת ק"ב בערך ואיך לא נתקן הטעות כל השנים, גם איך בדורות המאוחרים שלמדו בכתבי יד האלו איך לא הרגישו בזה הלומדים ולא כתבו בצדו תיקון טעות, וזה מראה שיתכן שכולם מבטן אחד יצאו, דהיינו זיפן או כמה ביחד וזיפו כל אלו הכת"י, מתוך הנחה כי כך יתקבל יותר על הציבור, כי קשה להעלות על הדעת שהרבה כתבי יד מזויפים.

ויתכן שכולם נבנו על הבסיס שמצאו ב"שם הגדולים" מהחיד"א שכתב "שמעתי דיש מי שכתב דפירוש נביאים שבידינו המיוחס לרש"י אינו מרש"י ומעמו שהוא ראה פירוש כ"י על נביאים וכתוב עליו שהוא מר' יוסף קרא. והוא פירש"י דנביאים ממש" והאריך בזה עכ"ד, [עי' לעיל (מבוא) כל דבריו], יתכן שה'משכילים' בראותם ה"שם הגדולים" הזה, הגו רעיון להמציא כת"י כזה שבראשה כתוב שהוא מר"י קרא ושני הספרים הראשונים יעתיקו פירוש רש"י, ואח"כ יעתיקו פירוש חדש ע"ש מהר"י קרא, ואז כל רואיהם יעידו שזהו הכת"י שעליו דיבר החיד"א.

וכאמור קשה לי להחליט לומר שאכן כל אלו הכת"י מזויפים הם, ועל כן לע"ע אני עדיין מעדיף לומר שכל אלו התמיהות שכתבתי אינה אלא השחלת דברים שהשחילו בתוך פירושים אלו.

אך יש כתב אחד שנראה קרוב לוודאי שמתחילתה עד סופו איננו אלא זיוף ה"משכילים", בשמו נקרא "כת"י מינכן 5" המיוחס לכתב יד פירוש רש"י העתיק ביותר (ד"א תקצ"ג), ובתוכו יש גם הפירוש מהר"י קרא על 'ישעיה' ועל 'ירמיה' (כמו נוסח 'לובלין') וכן על חלק מפירוש 'דברי הימים' כתוב בה שהוא מהר"י קרא.

וכמה פקפוקים יש בכת"י זה:

א. מצבה הטוב לכתב יד כה נושן, וכתובה כנראה על קלף ובכתב יפה, שזה מאוד נדיר בכת"י הרגילים של רש"י וכדומה.

ב. יש בה הרבה ציורים שאיננו יודע אם כבר היה נפוץ בימים ההם, וכמעט ולא מצאתי לו אח ורע, ובפרט בסוף כל ספר שזור העמוד האחרון שבספר בציור,

באופן שמקשה מאוד על קריאתה, שאין זה מתאים ללומד הרוצה ללמוד בה, ונראה יותר מתאים ללכלך מדורות האחרונים שהיה צריך לתת לה צורה של "עתיקות". (ע"י בצילומים בסוף הקונטרס).

ג. ואם לא די בכך מ' העמודים האחרונים של הכת"י שזה כחצי ספר 'דברי הימים', שזור הפירוש בציורים כנ"ל, שזה כבר מוגזם, כחצי ספר יצטרך הלומד להתקשות בקריאתה אך ורק בשביל יופי הכת"י.

ד. בכת"י יד זה מובא "אגדת רבי ישמעאל" (נדפס באוצר המדרשים 'אייזנשטיין') מופקפקת מגילוי זמן הגאולה, שבו מבואר שהזמן האחרון לקץ הגלות, הוא שבע מאות שנה אחר החורבן, דבר שנוגד דעת חז"ל כי לא יתגלה הקץ עד ביאת המשיח, וכאן עומד רבי ישמעאל ומגלה שהקב"ה בכבודו ובעצמו גילה לו קץ זה, וגם אינו נכון כי הלוא כבר עבר הזמן יותר מכפליים ועדיין לא נושענו, כנראה שאינו אלא פרי דמיונם של ה'משכילים' שהמציאו "מדרש" זה כדי לייאש אותנו מהגאולה, ולכן לא פלא שאגדה זו היה טמיר ונעלם כל השנים, עד שהדפיסה בפעם הראשונה בשנת תרמ"א פ.

ה. עוד הוכחה שהכת"י הנ"ל מזויף, שבסוף הכת"י יש קטע על שם פירוש הרשב"ם לפרשת בראשית, שבה כתוב בזה הלשון (א' ה'): "ויהי ערב ויהי בקר. אין כתיב כאן ויהי לילה ויהי יום אלא ויהי ערב, שהעריב יום ראשון ושיקע האור, ויהי בוקר, בוקרו של לילה, שעלה עמוד השחר. הרי הושלם יום א' מן ה' ימים שאמר הקב"ה ב' הדברות, ואח"כ התחיל יום שיני". ע"כ. שזה ממש כפירה ומינות, כי לפי פירוש זה יוצא שהיום לא מתחיל בתחילת הלילה אלא בעלות השחר, וא"כ יום השבת אינו מתחיל מיום השישי בערב, אלא מעלות השחר ביום שבת עד עלות השחר של יום ראשון ה"י. היעלה הדעת שהרשב"ם כתבה, אין זה אלא זיוף המשכילים. (מא)

ו. ואיך יתכן שמדרש זו שהיה צריך להיות כל כך מבוקש, כי הלוא יש בה ה"גילוי" שכל ישראל מצפים לה בערגה, איך לא נדפסה כל השנים, ואיך לא מובא גילוי זה בשאר מדרשי חז"ל, ואיך יתכן שכל הקדמונים התעלמו מאגדה זו ואינם מזכירין אותה אפילו דרך אגב. זא. לציין כי מדפוס הראשון של הרשב"ם על התורה משנת תס"ג ואילך לא נדפסה שום פירוש על פרשת בראשית נח ולך לך, והראשון שפרסם הקטע על ספר בראשית הוא אותו משוקץ א' 'גייגר' (בכרם חמד חלק ח', כ"ב ה'משכיל' דוד ראזין בספרו פירוש הרשב"ם השלם תרמ"ב), והדבר התמוה שרק עמוד אחד שהוא חלק מפירוש בראשית נכתב בכת"י הנ"ל וכל פירוש הרשב"ם על התורה איננו בכת"י זה, כנראה שאותו 'גייגר' היה עצל לכתוב את כל הפירוש, ולכן הסתפק להשחיל אותו קטע בלבד שבה כבר נמצא המינות והכפירה בה תלוי קדושת ושמירת השבת, ומה לו לטרוח יותר, ואכן ה'משכילים' חגגו גילוי זה וטוענים שה'אבן עזרא' באגרת השבת התכוון לפי' הרשב"ם זה, ומי פתי יאמין לדבריהם, ואכן לאחרונה התחילו המוציאים לאור ה'מקראות גדולות' להשמיט את כל ד"ה 'ויהי ערב ויהי בוקר' הנ"ל עקב הכפירה והמינות שבה, אבל לו ידעו שכל הרשב"ם על פרשת בראשית (עד "יום השישי") אינו אלא פרי דמיונו של אותו 'גייגר' היו משמיטים כל הפי' על פרשת בראשית, ולכשתדקדק תמצא שהפירוש על פרשת בראשית מתחיל בלשון

ז. עוד הוכחה חזקה שלכאורה ה'משכילים' השחילו דברים בתוך פירוש המהר"י קרא, הוא מלחמתם נגד חז"ל שנקטו בפשטות ש"ושתי המלכה" נהרגה יי, אבל הם ברוב חוצפתם נגד חז"ל מנסים בכל כוחם לומר שלא כן הדברים ושושתי לא נהרגה אלא "אחשוורוש" גירשה מביתו.

ונביא הלשונות (אסתר א' י"ט): "אשר לא תבוא. ומה היא הנזירה אשר לא תבוא ושתי וגו' כשם שמיאנה לבוא בדבר המלך ביד הסריסים, כן לא תבוא עוד לפניו, וכל האומר שרפות, או הרגה שוגה הוא בפשוטו של מקרא שאם הרגה מה צורך לכתוב דבר זה ברתי פרס ומדי שלא תיבטל לאחר שנהרגה? ודאי כי דבר זה אין להשיב משום שום פזם, אבל אין משיבין על האגדה" (פירוש מהר"י קרא על אסתר, הנדפס בסוף ספר "בכור שור" שנת תשי"ט²¹).

דבר מלכות (אסתר א' י"ט) אשר לא ישקר ולא ינחם, לא תבוא ושתי על אשר לא באה לפניו ומרדה בו יגרשנה מביתו כשאר בני אדם מנרשים נשותיהם". (גירסא אחרת של פירוש מהר"י קרא על אסתר, הובא לראשונה ב"נמעי נעמנים" ש"ל בשנת תר"ח ע"י המשוקן א' גייגר, ויש "מוענים" שזה פי' הרשב"ם).

ומי פתי יאמין שהלשונות הללו נכתבו ע"י רבי יוסף קרא או הרשב"ם, האם הם כתבו על חז"ל שהם שונים, רחמנא ליצלן מהאי דעתיה.

"ובינו המשכילים" רמז מי כתבו, וכן תמצא בכת"י הנ"ל בסוף הפירוש על התורה כתוב "והמשכיל בהם יזהיר" וכו' כי חפשו בכל דרך להכניס המילה 'משכילים' בכל דרך אפשרות. (ורק אציין כי יש לי כמה השערות שגם בכל פירוש הרשב"ם כבר השחילו ראשוני ה'משכילים' 'משה דעסוי' וחבריו שר"י לשונות וקטעים, אך אינם מבוססות דיים, ולכן עדיין לא אתייחס בינתיים לזה כרגע פן יבולע לי).

מב. הראשון שמצאתי שהעלה צד כזה ש"ושתי לא נהרגה" הוא ה"עיון יעקב" והמעין בדבריו יראה שנקט בפשטות כחז"ל שושתי נהרגה ולא עלה על דעתו אחרת, ורק בדרך דרש ואגדה העלה צד כזה וז"ל (מגילה יג: בתור"ה הכסף נתן לך): ועי"ל ע"י דרך דרש דלא מצינו שהרגו ושתי רק שלא תבוא אל המלך... וכן לקח אותה המן בלי ידיעת אחשוורוש לשפחתו לשמשו... ואף על הדרש כבר התרעם עליו החיד"א. אבל בכל הראשונים וכל האחרונים לא מצאנו פי' כזאת עד תקופת ה'משכילים' שמאז צצים ועולים בתוך פירושי הראשונים בזה אחר זה, שמפרשים ש"ושתי לא נהרגה" והיא פלאי, (לכן כל פירוש מהקדמונים שיוצא לאור לאחרונה ברוח הדברים ש"ושתי לא נהרגה", צריך בדיקה אם לא נגעה בהם יד המשכילים, ויש כמה כאלו ואין כאן המקום).

מנ. עיי"ש שהמו"ל עומד ומתמה על זה ומביא כל המקומות בחז"ל שמפורש בהדיא כי ושתי נהרגה, ולא עלה על דעתו שיתכן שיד ה'משכילים' בדבר.

לסיכום

כמעט ואין מנוס מלומר שה"משכילים" עשו בתוך פי' רבי יוסף קרא כבתוך שלהם, ומכרו אותם למדפיסי דפוס 'לובלין' וכדומה, וכן זייפו את הקטע הראשון מפי' הרשב"ם על פרשת בראשית, וכן כל כת"י "מינכן 5" מתחילתה ועד סופה, כשכל ההוכחה לשנת כתיבתה הוא מה שכתוב בכתב היד "שנת כתיבתה" ואותה יד המזוייפת כתב יד כולה לא תתקשה לזייף בתוכה גם שנת כתיבתה, כי מי מעכב בידה.

ואם בנים הדברים, הדבר צריך לזעזע כל אמות הסיפים, כי בוודאי אותם שמשמשו בתוך פי' המהר"י קרא וזייפו חלק מפי' הרשב"ם ואגדות שונים, בוודאי לא הסתפקו בכך, ובמהלך קרוב למאתיים שנה מתחילת תקופת ההשכלה עד מלחמת העולם השנייה, שהקימו בזה אחר זה בתי מדרשות ל"דע-בנים" וישבו בה עשרות ומאות חוקרים ופרופסורים מה"משכילים", כשהמטרה להחריב ולקעקע כרם בית ישראל, בוודאי לא טמנו ידם בצלחת והשחילו וזייפו פירושים וחלקי פירושים ע"ש הראשונים והקדמונים, ואם כן הדבר מצריך בירור ובדיקה על כל ספר ופירוש מהקדמונים אשר לא נדפסה טרם זמן ההשכלה, ובפרט אלו שנדפסו ראשונה ע"י 'פוקרי עול' אלו, שחוקתן שמשמשו והוסיפו וגרעו, כל זמן שלא הוכח אחרת, וכל זה מעמיד ב"סימן שאלה" את ההסתמכות על ספרים ופירושים שידוע שהיו בידי המשכילים וחבריהם.

ואכן לאחר בדיקה קצרה, נוכחתי לדעת שיש כמה וכמה פירושים שנדפסו מהראשונים והקדמונים בפרט על נ"ך, שחשודין שגם בה נגעה ידי ה"משכילים", ומהם שצצו ונדפסו רק לאחרונה, אך מוקדם מידי לפרסמם, כי הדברים צריכים בירור רב, והמלאכה רבה שאין בידי היחיד די זמן וקשב, ומן הצורך להקים "חבר של תלמידי חכמים" להתחקות אחרי כל הפירושים וה'כתבי ידות' שהתפרסמו במאתיים שנה האחרונות, ולכן בקשתי שמוחה לכל מי שיכול לעזור ברוח ובגשם להוציא הדבר לפועל, יבורך מפי עליון.

אך פטור בלא כלום אי אפשר ע"כ אכתוב כמה מילין על פירוש אחד אשר חשוד בעיני ביותר שגורלו כגורל פירוש המהר"י קרא, ולאחרונה מודפס במהדורות שונות, הלוא הוא פירוש "רכינו ישעיה מטראני" על נביאים וכתובים.

מד. אין זה סוד שה'משכילים' הוציאו פירושי קדמונים שלא היו ולא נבראו, בפרט ידוע היום לכל, אחד מראשוני המשכילים "יצחק סטנוב" שזייף ספרים וגירסאות, לדוגמא פי' ה"רשב"ם על תהלים" וכן זייף נוסחאות בסידור התפילה לדוגמא: שובה "אלינו" בהמון רחמין במקום "עלינו" כנדפס בסידורים עתיקים, עד שגם חבריו ה"משכילים" הוצרכו להתנער ממנו, וכנראה ה"משכילים" שאחריו כבר למדו "לקח" ונזהרו ביותר בתחבולות ותרמיות שלא יתגלו מעשיהם, (יש לציין שאותו "יצחק סטנוב" אף פתח והקים דפוס כדי להדפיס ספרי המשכילים, ולכן אין זה מן הנמנע שגם הדפיס ספרים ששנת ה"ל היה לפני זמנו) כמו ידוע היום מאוסף "פירקוביץ" שזייף הרבה כתבי ידות וה'משכילים' השתמשו בו רבות ואכזהמ"ל.

פירוש רבי ישעיה די מראני (הרי"ד) על נביאים וכתובים

כמה וכמה ריעתות שמצאתי בפירוש זה שבחלקן דומות לזה שבפירוש מהר"י קרא א. לדוגמא (פי' הרי"ד על תהלים ס' י'): על אדום אשליך נעלי גוואנטו בלע"ז, ודרך המלכים כשבאים לחזק את העיר, לכבשה בחזקה, הם משליכים בתוכה הנעל כדי ללכבס בני חילו". ונכפל הדבר בקאפי"ק"ח (פסוק י) ועל אדום אשליך נעלי גוואנטו בלע"ז, שכן דרך המלכים כשבאים להתחזק על העיר לכבשה, הם משליכים הנעל על החומה, כדי ללכב את בני חילו.

ב. "המים הזידונים. הרוצה להקניט המין יאמר לו אלו הם המים שטובלים בהם כדת אותו האיש, והמבין 'בין פ'" (פי' הרי"ד תהלים קכ"ד ה').

ג. עי' גם בקאפי"ק"י (א'): "נאום ה' לאדוני וכו'. לאדוני. המשורר קורא אדוני לדוד, או יש לומר דוד חברו ברוח הקודש כדי שיאמרו בני העולם כך, נאום ה' לאדוני דוד, ודומה לזה משה רבינו שכתב כל התורה, וכתב בתוכה 'והאיש משה עניו מאוד' ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', וכל זה אמר ברוח הקודש שיאמרו בני העולם כך". ויש בזה התלוצצות חמורה מדוד המלך ומשה רבינו כאילו נטלו עטרה לעצמם.

ד. גם בפ' זה יש לפעמים ייתורי לשון שקשה להסבירה, כגון: "ירכתי צפון, ירושלם עומדת במבור העולם, נמצא שהוא ירך וסוף לכל הרוחות: לרוח צפוני הוא סוף מצר דרום, ולרוח דרומי הוא סוף מצר צפון, ולרוח מזרחי הוא סוף מצר מערב, ולרוח

מז. המילה "ללכב" לא היה נפוץ בין הראשונים, שזה מעלה החשד שנכתב ע"י אלו שהיו עסוקים ב"תיקוני הלשון".

מז. הבאת מנהגים וסיפורים "מעניינים" שאינם נמצאים בשאר מפרשים ואין ידוע לו שום מקור מחז"ל ומדרשם, הוא דבר נפוץ גם בפירוש מהר"י קרא, ונביא כמה מהם: "שמעתי כי מנהג דודנים, אנשי מקנה הם ודרים ביערות, ומורח להם לגדל רוב בנים, אלא כשהנשים מניקות את בניהם, עד שהדד לתוך פיו עוקרה מתוך פיו ומעצמו הוא מתחנק" (רי" קרא, ישעיה כ"א י"ד דפוס 'לובלין'). "שמעתי שמערה אחת היתה בענף, והיו נכנסין שם אנשי משמר בשעה שהתמיד קרב ומתפללין על קרבן אחיהם שירצה, וכשקלקלו הדורות, הכניסו בה עבודה זרה. הוא שירמיה אמר להם: המערת פריצים היה הבית הזה" (רי" קרא. ירמיה ז' י"ד דפוס 'לובלין'). "שמעתי שיש בתופת מקום חלל צר מלמעלה ומלמטה רחב לא מוצק תחתיה וכל כך רחב תחתיה שאפילו יהיו נקברין שם רשעי כל דור ודור משנברא העולם עד עכשיו לכולם היה להם מקום לקבר שם שכל כך הוא עמוק" (רי" קרא. ירמיה י"ט י"א דפוס 'לובלין'). "לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים. ושמעתי שעד היום הזה הם מסוגרים במקום אחד בארץ ישראל ואין פותח להחריד אותם מפני חיות רעות שסביבותם. כך שמעתי מאחי אבא רבי מנחם ברבי חלבו" (רי" קרא. ירמיה ל"ה י"ט דפוס 'לובלין').

מז. יש עוד מקומות שמביא תשובות לאפיקורסים וכדומה בדברים של מה בכך. ראה גם פי' הרי"ד (תהלים מ"א י"ד) "והוא פירוש נאה להשיב לאפיקורס" וכן (שם מ"ה י"ח) "והוא נאה להשיב לאפיקורס". עי"ש. והמעין בספריהם ימצא שאחד מעיסוקיהם היה להשיב ל"נוצרים", ול"מינים".

מערכי הוא סוף מצר מזרח. ומפני שכל היישוב אינו עומד אלא לרוח צפון לבד, אומר ירכתי צפון, ולא אומר 'ירכתי מזרח' או 'מערב' או 'דרום' (פי' הרי"ד שם מ"ח ג').

ד. ונסיים שגם בפי' זה מצאתי שמנסה להכחיש פי' חז"ל ש"ושתי נהרגה", חז"ל "ומלכותה יתן המלך, ולפי הפשט לא מצאנו שהרגה" (פי' הרי"ד אסתר א' י"ט). "ואת אשר נגזר עליה. על פי בית דין להורידה מן המלוכה, וכיון שעל פי בית דין נגזר דינה, אי אפשר להחזירה למלוכה" (שם ב א).

מלא ציורים

מה. עי' גם להלן (אסתר ב' ז): "לו לבת, פשוט", לא לקחה לאשה". ע"כ. הרי שלא שכחו לרגע משרתם להתנגח שדברי חז"ל אינם הפשט.

ג'רפיקה מושלמת" (שים לב מנסים להמעיט בערכו של משרע"ה, במקום "איש האלוקים" הוא רק "איש נאמן וכשר").

[illegible]

בִּרְאשִׁית

מיוזם יהיה צוץ חיים
במזרח ישראלי
והוא יהיה צוץ חיים
והוא יהיה צוץ חיים

[illegible][illegible]

קטע על שם פירוש הרשב"ם לפרשת בראשית

בדאשית

שִׁינֵי יוֹהֵד יִפֹּט חֲמִישָׁלָן
 כִּלְכֹּל וְכִמְדֵּי וְדִמְדֵּי
 וְדִמְדֵּי וְדִמְדֵּי וְדִמְדֵּי
 וְדִמְדֵּי וְדִמְדֵּי וְדִמְדֵּי

מתחיל במילים "יבינו המשכילים"

אִלּוּ פִּי־יִשְׂרָאֵל הָיָה יִסְדֵּר הַמִּצְוֹת הַגְּדוֹל וְיִבְנֵי שְׁלֹמֹה
בְּרָבִי יִצְחָק וְיִשָּׁשְׁכָרוּבָב טַעֲמִים וְיִדְרָשִׁים שֶׁאֵינָן מִיָּד
מִי־סוֹד וְעוֹכֵפִים עַל פְּתוּחֵי וְעוֹן לֹא יֵאָדָה וְהֵלֵא־לָהֶם וְאֵל
וְאֵזֶן לֹא שִׁוְשָׁה הַנִּמְנוֹת וְהַנְּשִׁבֵּל בְּרַם וְהָיָה כְּזוֹת—
הַקִּדּוּשׁ וְהַזֶּה לֹא יִשְׁקוּשׁ וְיִדְרָג הַנִּמְנוֹת לִישָׁתָה כֵּן אִם

גם כאן תמצא המילים האהוב עליהם "והמשכיל בהם יזהר כזהר הרקיע"

ויהי דבר וידעו ילדי עוב שמעתי את רוסון וסיקע האחד וה
השני ברחוק כל אחד מן השחר חרי האוכל ואמרו זה חסד

היעלה הדעת שהרשב"ם כתבה. איז זה אלא זיוף ה"משכילים"